ייִדישער וויסנשאַפֿטלעכער אינסטיטוט · ייִוואָ Est. 1925
15 WEST 16TH STREET · NEW YORK · NY · 10011 · YIVO.ORG · TEL (212) 246-6080 · FAX (212) 292-1892

YIVO ARCHIVES

Record Group 80

Elias Tcherikower Archive

Records of the Mizrakh Yidisher Historisher Arkhiv

1717, 1841-1874, 1881-1896, 1901-1947, 1956, undated
[Bulk Dates 1919-1927]

Folder No. 161

13705

Ф. 3

Бердичев 1917

בארדיטשעוו

К. 1. №22-40

ПУРЕ...
БЕРДИЧЕВЪ

AMMEL-
MAPPE
UNA
ORDNER

ל'ס.

13706

באַרדיטשעוו

Бердичев

[illegible] 3

ТЕЛЕГРАФ.

נגבה — געגעבעגפגעשפערש	נתקבל — באַקומען
	19/
№	№ 1/129.

До

З Бердичева

Прийнята 19/I го 191 9 р.

Від Бердичева № 84/I35

Прізвищ Кушниренко

ТЕЛЕГРАМА

Срочная Київ три адреса ~~директорі Украінскеі Народнаі Республики Министру еврейским дѣлам~~ еврейскому національному секретарю

Ч° 3454

13707

Рід.	Скільки слів	Подано
	30 сл.	19/I го 10 год. хв.

Урядові позначки:

Именем еврейскеі Бердичевскеі общины прошу принять мѣры немедленне выѣзду слѣдственной комсссіі Бердичев

Председатель совѣта общины Липецъ

H. C.

13708

אין אידישן [illegible]
אויף [illegible].

9/I 19

עס האָט זיך אָנגעהויבן פֿרײַטאָג דעם 3 יאַנואַר
אַ טייל [illegible] האָט [illegible] צום גליד פֿון ה. [illegible]
און צוגעבונדן אים.
צולעצט דעם 5 יאַנואַר [illegible] אין דער פֿרי האָט מען
אָנגעהויבן צו שלאָגן אין אויפֿן וואָקזאַל. אין משך פֿון דעם
טאָג [illegible] געווען, ווי מ'האָט גערעכנט, ביז 42 [illegible].
איך זעלבסט בין געווען אויפֿן וואָקזאַל צולעצט פֿרי מיט
מײַן שוואָגער און, אַז מ'האָט אָנגעהויבן צו שלאָגן בין איך אַוועק
אין שטאָט אַרײַן; מײַן שוואָגער אָבער איז נעלם געוואָרן.
~~[illegible]~~ אין שטאָט האָט מען אין משך פֿון דעם [illegible] טאָג
מיך געשלאָגן און [illegible]. איך זעלבסט האָב גע-
[illegible] אין [illegible] פֿון שטאָט 8 [illegible] איבער.
צולעצט בין איך געווען אויפֿן וואָקזאַל כּדי צו זען מײַן שוואָ-
גער צווישן די [illegible]. און אין [illegible] געלעגן 12 [illegible]-
איבער, אָבער [illegible] האָב איך אים ניט געפֿונען. איבער צווישן
אָרט, וואו ס'זײַנען געלעגן די [illegible] איבער האָבן מיך
די [illegible] ניט דערלאָזט.
צולעצט בין איך [illegible] צוריק געווען אין אידישן
שפּיטאָל און האָב איך [illegible] ביז 12 קערפּער פֿון
איבער.
צולעצט 4 [illegible] האָט מען [illegible]

13709

אידיש[illegible] הייצרט.

איך זעלבסט ווייס פון פאלגענדער בראַווער העלדן:

דעם ה. שמואל ליבערמאן,
אייזיק ליבאוו,
שמואל זלדר,
אסתר ראב,
משה לעווענשטיין,
אהרן פליישער,
אבראַמאָוויטש בערנשטיין,
דוד גרינצאן,
פלאָס גאַלאַן.

ווערדיגע מ' גוט איבער איז בראַוורעט געוואָרן אויך סאַמאָען.
פולסטאַנדיג איז געוואָרן שוין שטילער, אַבער לאַנג דעם טאָג איז
געהערט געוואָרן א איז אויך די געשטאַלטענער ווי אויך דער
באַוואַלטיגטער דורך בערגר צבור לייבוש מאלצאן.

בערלין, 9 יאנואר 1919. [illegible]

13710

פון פנחס קאַזיוניס ארכיוו
(צוגעשיקט צום שוואַרצבאַרד-פּראָצעס)

באַרדיטשעוו

(Бердичев)

3

13711

Копія. Бердичев

Українська Народня Республіка.
Міністерство Внутрішніх Справ.
Департамент Загальних Справ.
Відділ адміністрац.
20 вересня 1919 р.
м.Кам'янець-Под.
Ч.194/1912.

На Ч.2960.

ДО МІНІСТЕРСТВА ЕВРЕЙСЬКИХ СПРАВ.

Департамент Загальних Справ повідомляє, що згідно наказу Пана Голови Ради Народніх Міністрів запропоновано Губерніяльному Комісарові Київщини негайно перевести розслді і зробити відповідні розпорядження; Отаманові же Кошу Охорони Республіканського Ладу вислати в Бердичівський повіт кадр полку Кошу Охорони.

За Директора Департаменту /підпис/
Начальник Відділу /підпис/
З оригіналом згідно:
10 жовтня 1919 року.
Начальник Відділу М.Є.С.

13712

Бердичев.

Українська Народня Республика.
Міністерство Внутрішніх Справ.
Департамент Загальних Справ.
Відділ адміністрац.
20 вересня 1919 р.
м.Кам'янець-Под.
Ч.194 1912.

№41

Копія.

13713

До Міністерства Еврейських Справ.

На Ч.2960.

Департамент Загальних Справ повідомляє, що згідно наказу Пана Голови Ради Народніх Міністров запропоновано Губерніяльному Комісарові Київщини негайно перевести розслід і зробити відровідні розпорядження; Отаманові же Кошу Охороні Республіканьского Ладу вислати в Бердичівській повіт кадр полку Кошу Охорони.

За Директора Департаменту "Підпис".
Начальник Відділу "Підпис".

З орігіналом згідно:
10 жовтня 1919 року

Начальник Відділу М.Е.С. "Підпис".-

Бердич.

13714

מגילה

Копія.

Українська Народня Республика.
Міністерство Внутрішніх Справ.
Департамент Загальних Справ.
Відділ адміністрац.
20 вересня 1919 р.
м.Кам'янець-Под.
ч.194 1912.

До Міністерства Еврейських Справ.

На ч.2960.

Департамент Загальних Справ повідомляє, що згідно наказу Пана Голови Ради Народніх Міністров запропоновано Губерніяльному Комісарові Київщини негайно перевести розслід і зробити відровідні розпорядження; Отаманові же Кошу Охорони Республіканьского Ладу вислати в Бердичівський повіт капр полку Кошу Охорони.

За Директора Департаменту /Підпис/.
Начальник Відділу /Підпис/.

З оригіналом згідно:
10 жовтня 1919 року

Начальник Відділу М.Е.С. /Підпис/.-

13715

Переклад з еврейськоі мови. Копія.

До Еврейськоі Громадськоі Управи.

В началі ми прохаемо від Вас уваги до сумного випадку з бердичівськими громадянами. Вчора 9 вересня 1919 року о 12½ годині дня була проведена облава місцевою владою, себ-то міліціі з метою затримати "біржевиків", тих котри спекулюють грошми. Але облава провадилась зовсім инакше, віновні себ-то біржевики не попалися, але попались зовсім невинни люди. Крамниці були відчинени, навіть пусти, але після по приказу коменданта всі мусили відкрити лавки. Але не маючи біржевікив вигнали крамарів з лавок, примусили іх зачинити, хапали людей з вулиць і всіх гналі в міліцію. Між всіма е чимало чужих купців. В міліціі всіх громадян обшукали и позабірали і кожного скілька грошей було не дівлячісь які гроши у кого. Після такого випадку який найкращий приклад у нас, ми прохаемо чемну громаду нам допомогти в нещастью й звернутися куди належить, щоб виратувати наше життя й гроші.

Потерпівші 108 громадян. / Слідуе 48 підписів/.-

Посвідчую, що вишенаписане певно і пересилаю Міністврству Евр. Справ. Член Бердічевськоі Еврейськоі Громадськоі Управи /Підпис/. 10/IX - 1919 року.

До 2000 карбованців завтра буде повернено. Більше 2000 карбованців буде видаватися після розгляду представниками від комісара й місь кого самовпрядування. До закінчення цей справи гроши будуть в касі мійськоі думи.

Радник Міністра Евр. Справ - А. Боград.

З орігіналом згідно:

" ч........ " вересня 1919 року.

Начальник відділу

Переклад з єврейської мови. Копія.

13716

До Єврейської Громадської Управи.

В початку ми прохаємо від Вас уваги до сумного випадку з бердичівськими громадянами. Вчора 9 вересня 1919 року о 12 1/2 годині дня була проведена облава місцевою владою, себ-то міліцією з метою затримати "біржевиків", [illegible] котрі спекулюють грішми. Але облава провадилась зовсім інакше, [illegible] біржовики не попалися, але попалися зовсім невинні люди. Крамниці були зачинені, навіть пусті, але після приказу коменданта всі крамниці відкрили лавки. Але не маючи біржевиків, хапали крамарів з лавок, [illegible] людей з вулиць і всіх гнали в міліцію. Між ними є чимало чужих [illegible]. В міліції всіх громадян обшукали і позабирали у кожного скільки грошей було, не дивлячись які гроші й у кого. Після такого випадку [illegible] у нас, ми прохаємо [illegible] громаду [illegible] допомогти [illegible] і звернутися [illegible] належить, щоб врятувати наше життя й гроші.

Потерпівші 108 громадян. /слідує 43 підписів/.

Посвідчую, що вищенаписане вірно і переслати Міністерству Євр. Справ. Член Бердичевської Єврейської Громадської Управи /підпись/ 10/IX-1919 року.

До 2000 карбованців [illegible] буде повернено. Більше 2000 карбованців видаються після розгляду представником від комісара й міського самоврядування. До закінчення цієї справи гроші будуть в касі міської думи.

Радник Міністра Євр. Справ А. Боград.

З оригіналом згідно:

Ч.....

" " Вересня 1919 року.

Начальник Відділу

13717

В И П И С К А

з докладу на імя Міністра Єврейських Справ Бердичівської Єврейської Громадської Управи від 5 жовтня 1919 року.Ч.1699.

...25 вересня повернувся Комісаріят і Галиційська влада/І-ий корпус/,котрий через декілька днів залишив місто і на його місце прийшов 2 корпус.З того часу почались неприємні випадки і події.

2/27 вересня при їх вході сюди переходячи через бродську і бістріксько вулиці були ограбовані декільки еврейських домів/до 8-9 родин/також почали по волі Команди Бронерованого потягу,котрі переходив через Бердичів лапати евреїв з вулиць і домів на роботу.При цьому лапали евреїв без ріжниці зрісту. Так що між злапаними були старики 70-80 років,знатні,як п.Лейб Маргуліес, Ш.Х.Фукс і инші.до евреїв,котрих піймали на роботу відносились не по чоловічому,знущались над ними і частину з них крівавo били.декотрі викупились за гроші,а у декотрих після роботи забрали тисячі карбованців.Того ж дня ми були у Коменданта,котрий нам відповів,що це було зроблено без його відома.

На третий день знову почали лапати і бити.Комендант знову підтвердив, що це було без його відома і наказав відпустити злапаних.

Лапання відбулось по наказу Коменданта Бронерованого потягу при участи Міліції,котра брала участь в всіх згаданих ганебних вчинках.

Першого жовтня вступив на посаду новий Начальник Міліції і ми не знаємо чи він мав відношення до лапання.

3/Гроші ,котрі забрали ще 9 вересня і про що ми повідомили Міністра Єврейських Справ в його присутности тут до сьогоднішнього дня не повернули і жадного слідства не провадилось.

29 вересня про це говорилось на нараді громадських установ і діячів при участи Товариша Міністра Внутрішніх Справ і Комісар відтримався дати ясну відновідь,коли він поверне гроші.

На другий день він,Комісар,відповів евреям,котрі до нього прийшли,що вони більше грошей не побачуть.

4/Грабіжництво і переслідування евреїв в Бердичівському повіті страшенне. Щоденно одержуються відомости.Одна страшніще другої....

З цих всіх печальних подій жах такий великий,що округа не вживе,не проваде жадн жадного заняття і губить надію,що евреям колись стане ліпше на Україні.

Сьогодня вийшов наказ про мобілізацію ,в котрому тим,котрі відмовляються прійти,грозиться конфіскацією їх майна,а також розстрілом,а також об"явлена на місто контрібуція з 8000 пар чобіт,білизни,одежі і шапок,котрі повинні бути доставлені на протязі 48 годин.Коли це не буде виконано,в призначений

час, заявив представник військової влади, що він не зичить нам і собі, що ми були присутні, що буде після цього в місті...

При закінченні письма одержалисьмо страшенні відомости з Махнівки, дізнали, що підпалили частину містечок, також в селі Іванківці галицькі частини ограбували тамтешнє єврейське населення...

Ми повертаємось до наказу неможливої контрібуції 8000/вісім тисяч/комплектів одіжі/чоботи/шинелів, шапок, сорочок і кальсонів/виконати цю вимогу нема жадної можливости. Ми прохаємо строчною телеграмою відмінити наказ про контрибуцію, котра може принести велике нещастя, з котрим нам загрожували і яка не дивлячись на це не буде виконаний...

ГОЛОВА ГРОМАДСЬКОІ УПРАВИ ЧЕРВОНЕНКІС

Члени Управи/підписи/

Секретарь/підпис/

М.П. Бердичівськӧ Єврейськӧ Громадськоі Управи/

П.С. Про контрібуції 8000 комплектів одежі нам вдалось зменьшити на 850 комплектів. Ми надіємось, що таке число ми зможемо доставити, но при труднощах. Но вирази представників влади не можливо замовчати.

ГОЛОВА УПРАВИ ЧЕРВОНЕНКІС

Секретарь /підпис/

З оригіналом згідно:

"10" жовтня 1919 року.

№ 1621

Начальник Відділу М.Є.С. [signature]

Ю.1 **В И П И С К А** 13718

з Докладу на імя Міністра Єврейських Справ Бердичівської Єврейської Громадської Управи від 5 жовтня 1919 року.Ч.1699.

1/.25 вересня повернувся Комісаріят і Галицийська влада/I-ий корпус/,котрий через декількі днів залишив місто і на його місце прийшов 2 корпус.З того часу почались неприемні випадки і подіі.

2/27 вересня при їх вході сюди переходячи через бродську і бістріксьну вулиці були ограбовані декільки еврейських домів/до 8-9 родин/також почали по волі Команди Бронерованого потягу,котрі переходив через Бердичів лапати евреїв з вулиць і домів на роботу.При цьому лапали евреїв без ріжниці зрісту. Так що між злапаними були старики 70-80 років,знатні,як п.Лейб Маргуліес, Ш.Х.Фукс і инші.до евреїв,котрих піймали на роботу відносились не по чоловічому,знущалисьнад ними і частину з них кріваво били.декотрі викупились за гроші,а у декотрих після роботи забрали тисячі карбованців.Того ж дня ми були у Коменданта,котрий нам відповів,що це було зроблено без його відома.

На третий день знову почали лапати і бити.Комендант знову підтвердив, що це було без його відома і наказав відпустити злапаних.

Лапання відбулось по наказу Коменданта бронерованого потягу при участи Міліції,котра брала участь в всіх згаданих ганебних вчинках.

Першого жовтня вступив на посадуновий Начальник Міліціі і ми не знаемо чи він мав відношення до лапання.

3/Гроші ,котрі забрали ще 9 вересня і про що ми повідомили Міністра Єврейських Справ в його присутности тут,до сьогодняшнього дня не повернули і жаднлго слідства не провадилось.

29 вересня про це говорилось на нараді громадських установ і діячів при участи Товариша Міністра Внутрішніх Справ і Комісар відтримався дати ясну відповідь,коли він поверне гроші.

На другий день він,Комісар,відповів евреям,котрі до нього прийшли,що вони більше грошей не побачуть.

4/Грабіжництво і переслідування евреів в Бердичівському повіті страшенне. Щоденно одержуються відомости.Одна страшніще другої....

З цих всіх печальних подий жах такий великий,що окрга не вживе,не проваде жадного заннятя і губить надію,що евреям колись стане ліпше на Україні.

Сьогодня вийшов наказ про мобілізацію ,в котрому тим,котрі відмовляються прийти,грозиться конфіскацією їх майна,а також розстрілом,а також об"явлена на місто контрібуція з 8000 пар чобіт,білизни,одежі і шапок,котрі повинні бути доставлені на протязі 48 годин.Али це не буде виконано,в признач

час, заявив представник військової влади, що він не зичить нам і собі, щоби ми були присутні, що буде після цього в місті...

При закінченні письма одержалисьмо страшенні відомости з Махновки, Дзінковки, що підпалили частину місточок, також в селі Іванківці галиційські частини ограбували тамтешне еврейське населення...

Ми повертаемось до наказу неможливої контрібуції 8000/вісім тисяч/комплек-одіжі/чоботи/шинелів, шапок, сорочок і кальсонів/виконати цю вимогу нема жадної можливости. Ми прохаемо строчною телеграмою відмінити наказ про контрібуцію, котра може принести велике нещастя, з котрим нам загорожували і наказ не дивлячись на це не буде виконаний...

ГОЛОВА ГРОМАДСЬКОЇ УПРАВИ ЧЕРВОНЕНКІС

Члени Управи/підписи/

Секретарь/підпис/

М.П.Бердичівської Єврейської Громадської Управи/

П.С.Про контрібуці 8000 комплектів одежі нам вдалось зменьшити на 850 комплектів. Ми надіемось, що таке число ми зможемо доставити, но при трудно-щах. Но вирази представників влади не можливо замовчати.

ГОЛОВА УПРАВИ ЧЕРВОНЕНКІС

Секретарь /підпис/

З орігіналом згідно:

„10" жовтня 1919 року.

ч. 1621

Начальник Відділу М.Є.С. [signature]

№33

13719

Копія.

В И П И С К А

з докладу на ім'я Міністра Еврейських Справ Бердичевської Еврейської Громадської Управи від 5 жовтня 1919 року. Ч.1699.

...25 вересня повернувся Комісаріат і Галиційська влада /I-ий корпус/, котрий через де кільки днів залишив місто і на його місце прийшов 2 корпус. З того часу почались нерпіемни випадки і подіі.

2/ 27 вересня при іх входи сюди переходячи бродську і бістрікську вулиці були награбовани декільки еврейськіх домов /до 8-9родин/також почали по волі команди Бронерованнаго Потягу, котрі переходив через Бердичів лапати евреів з вулиц і домів на работу. При цьому лапали евреів без рінниці зрісту, Так що між злапанними були старики 70-86 років знатні, як п.Лейб Маргуліес, Ш.Х.Фукс і инші. До евреів, котрих піймали на роботу відносились не по человечему, знущались над ними і частину з них кроваво били. Декотри викупились за гроші, а у декотрих після роботи забрали тисячи карбованців. Того же дня ми були укоменданта, котри нам відповів, що це було зроблено без його відома.

На третій день знову почали лапати и бити, Комендант знову підтвердив, що це було без його відома і наказав відпустити злапанних.

Лапання видбулось по наказу Коменданта бронерованнаго потягу при участи Міліції, котра брала участь в всіх згаданних ганебних вчинках.

Першого жовтня втупив на посадуновий Начальник Міліції і ми не знаемо чи він мав відношення до лапання.

3/ Гроші, котри забрали ще 9 вересня і про що ми віднев повідомили Міністра Еврейських Справ в його присутствіи тут до сьогоднящнього дня не повернули і жадного слідствія не провадилось.

29 вересняпро це говорилось на нараді громадських установ і діячів при участи Товарища Міністра Внутрішніх Справ і Комісар вілтримався дати ясну відповідь, коли він поверне гроши.

На другий дінь він, Комісар, відповів евреям, котри до нього прийшли, що вони більш грошей не побачуть.

4/ Грабіжництво і переслідування евреів в Бердичівському повіту ет страшенне. Щоденно одержуються відомости. Одна страшніще другоі...

З ціх всіх печальних подій жах такий великій, що округа не вживе, не проваде жадного заняття і губить надію що евреям колись стане лішше

на Україні. Сьогодня вийшов наказ про мобілізацію, в котрому тим ,котри відмовляються прийти, грозиться конфискацією іх майна, а також ре розстрилом, а також об"явлена на місто контрибуція з 8000 пар чобит, білізни, одежі і шапок, котри повинни бути доставленни на протязи 48 годин. Коли це не буде виконанов призначений час, заявив представник військової влади, що він не зичить нам і особі, що ми було прісутні, що буде після цього в місті...

При закінчення пісьма одержались мо страшенні відомости з Махновки, дзі ки, підпалили частину містечок, також в селі Іванківці галиційської частини ограбували тамтешне еврейське населення....

Ми повертаємось до наказу неможливої Контрибуції 8000 /вісім тисяч/компл. одіжі, шинелів, шапок, сорочек, і кальсонив /виконати цю вимогу нема ніякої неможливости. Ми прохаемо строчною телеграммою відмінити наказ про контрибуцію, котра може принести велике нещастья, з котрим нам загорожували і на не дивлячись на це не буде виконани..

Голова Громадськоі Управи -Червоненкіс.

Члени Управи /Підписи/.

Секретар /Підпис/.

М.П. Бердичівськоі Еврейськоі Громадськоі Управи.

П.С. Про контрибуції 8000 комплектив нам вдалось зменшити до 850 комплектів. Ми надеімось, що таке число ми зможемо доставити, но при трудищах. Но вирази представникив влади не можливо замовчати.

Голова Управи -Червоненкіс.

Секретар /Підпис/.

З оригіналом згідно:

"10"жовтня 1919 року.

Ч.3621.

Начальник Відділу М.Е.С.

/Підпис/.

Копія.

В И П И С К А

з докладу на імя Міністра Еврейських Справ Бердичевськоі Еврейськоі Громадськоі Управи від 5 жовтня 1919 року. Ч.1699.

...25 вересня повернувся Комісаріат і Галиційська влада/I-ий корпус/,котрий через де кілька днів залишив місто і на його місце прийшов 2 корпус.З того часу почались неприемни випадки і подіі.

2/ 27 вересня при іх входи сюди переходячи бродську і бістрікську вулиці були ограбовани декількі еврейськіх домов /до 8-9родин/також почали по волі команди Бронерованнаго Потягу,котрі переходив через Бердичів лапати евреів з вулиц і домів на работу.При цьому лапали евреів без ріжниці зрісту,Так що між злапанними були старики 70-80 років знатні,як п.Лейб Маргуліес,Ш.Х.Фукс і инші.До евреів,котрих піймали на роботу відносились не по человечему,знушались над ними і частину з них кроваво били.Декотри викупились за гроші,а у декотрих після робости забрали тисячи карбованців.Того же дня ми були укоменданта,котри нам відповів,що це було зроблено без його відома.

На третій день знову почали лапати и бити,Комендант знову підтвердив,що це було без його відома і наказав відпустити злапанних.

Лапання видбулось по наказу Коменданта бронерованнаго потягу при участи Міліціі,котра брала участь в всіх згаданних ганебних вчинках.

Першого жовтня втупив на посадуновий Начальник Міліціі і ми не знаемо чи він мав відношення до лапання.

3/ Гроші,котри.забрали ще 9 вересня і про що ми ~~віднев~~ повідомили Міністра Еврейських Справ в його присутствіи тут до сьогодняшнього дня не повернули і жаднаго слідствія не провадилсось.

29 вересняпро це говорилось на параді громадських установ і діячів при участи Товариша Міністра Внутрішніх Справ і Комісар відтримався дати ясну відповідь,коли він поверне гроші.

На другій дінь він,Комісар,відповів евреям,котри до нього прийшли, що вони більш грошей не побачуть.

4/ Грабіжництво і переслідування евреів в Бердичівському повіту ет страшенне.Щоденно одержуються відомости.Одна страшніще другоі...

З ціх всіх печальних подій жах такий великій,що округа не вживе,не проваде жаднаго заняття і губить надію що евреям колись стане ліпше

на Україні. Сьогодня вийшов наказ про мобілізацію, в котрому тим, котри відмовляються прійти, грозиться конфискацією іх майна, а також ре розстрилом, а також об"явлена на місто контрибуція з 8000 пар чобит, білізни, одежі і шапок, котри повинни бути доставленни на протязи 48 годин. Коли це не буде виконанов призначений час, заявив представник війскової влади, що він не зичить нам і особі, що ми було прісутні, що буде після цього в місті...

При закінченя пісьма одержались мо страшенні відомости з Махновки, дзі ки, підпалили частину містечок, також в селі Іванківці галиційської частини огрябували тамтешне еврейське населення....

Ми повертаемось до наказу неможливої Контрибуції 8000 /вісім тисяч/компл. одіжі, шинелів, шапок, сорочек, і кальсонив /виконати цю вимогу нема ніякої неможливости. Ми прохаемо строчною телеграммою відмінити наказ про контрибуцію, котра може принести велике нещастья, з котрим нам загорожували і на не дивлячись на це не буде виконани..

Голова Громадськоі Управи -Червоненкіс.

Члени Управи /Підписи/.

Секретар /Підпис/.

М.П. Бердичівськоі Еврейськоі Громадьскоі Управи.

П.С. Про контрибуції 8000 комплектив нам вдалось зменшити до 850 комплектів. Ми надеімось, що таке число ми зможемо доставити, но при трудищах. Но вирази представникив влади не можливо замовчати.

Голова Управи -Червоненкіс.

Секретар /Підпис/.

З оригіналом згідно:

"10"жовтня 1919 року.

Ч.3621.

Начальник Відділу М.Е.С.

/Підпис/.

Бердичев К. 2 13721

די אנפראגע אין דער קלײנער ראדע װעגן דער

לאגע אין בערדיטשעװ.

אויף דער זיצונג פון דער קלײנער ראדע דעם 3 מארט (אין זשיטאמיר) האט דער פארשטעהער פון „בונד" אין דער צענטראלער ראדע אויפגעהויבן די פראגע װעגן דער לאגע אין בערדיטשעװ, ה. ליפעץ האט אנגעװיזן, אז צוליב דער נײַגעשאפענער לאגע האלט ער פאר אוממעגליך ארויסטרעטן אלס א פאל-מעכטיגער פארשטעהער פון „בונד" אין דער קלײנער ראדע און אז ער זיצט דא צוליב אינפארמאציאנעלע צילן. ער האט זיך באגרענעצט נאר מיטן איבער-געבן דעם עצם פון דער זאך - די אנפראגע װעגן דעם ענין האט ארײַנגעטראגן די אוקראינישע ס.ר. פראקציע.

אין דער אנפראגע װערט געזאגט: די אוקראינישער סאציאל-דעמאקראטישע פראקציע שטיצט די אנפראגע אויפן סמך פון די ידיעות, װאס דער פארשטעהער פון „בונד", חבר ד. ליפעץ האט אנגעגעבן, װעגן די רעפרעסיעס אין בערדיטשעװ, װאס האבן זיך אויסגעדריקט אין א רײע שטרענגע באפעלן, װאס דראהען מיט דערשיסן און טויטשטראפן און, ענדליך, מיט א שטראף פון פינף מיליאן רובל, װאס װערט ארויפגעלעגט אויף בערדיטשעװ פארן פא[illegible] כלומרשט מיטפיהלן די באלשעװיקעס.

די אוקראינער ס. ר. פראקציע בעט דעם ראט פון די פאלקס מיניסטארן תיכף זיך נעמען אויספארשן די געשעהענישן אין בערדיטשעװ און אננעמען אלע נויטיגע מיטלען צו באשיצן די שטאט פון די רעפרעסיעס און באַ-שטראפן די שולדיגע לויטן געזעץ.

לויט דעם פארשלאג פון די אוקראינער ס.ר. איז די אנפראגע אײנשטימיג אנגענומען געװארן אלס דרינגענדע.

ערקלערונגען צו דער אנפראגע האט געגעבן דער ה. ליפעץ און ער האט אין זײַן רעדע אנגעװיזן אויף פאלגענדעס:

בעת די באלשעװיקעס האבן געהערשט אין בערשיטשעװ, האבן די ארומיגע רעסטענר פון דער דומע אנגענומען אלע מיטלען צו פארהיטן די מיטגלידער פון דעם פראנט-ראדע, אז זײ זאלן ניט פאלן קײן קרבן פון דער באלשעװיסטישער נקמה. צװײ נעכט האט די בונדישע דרוזשינע אפגעהיט די מיטגלידער פון דער פראנט-ראדע; אז די אוקראינער מאכט איז צוגעגאנגען צו דער שטאט, איז זײ ארויסגעגאנגען אנטקעגן מיט אוקראינישע פאנען א

דעלעגאציע פון פארשטעהער פון דעם ראטסדומע און זעמסקי אופראווע. די דע-
לעגאציע איז באשאסן געווארן.

דערביי האט דער אטאמאן פון ערשטן אויטאמאביל ערקלערט, אז ער וועט אויפקוילן א האלבע שטאט.

דער ערשטער טאג איז אריבער זייער אומרוהיג. עס זיינען געווען מענש-ליכע קרבנות 20 מאן. דערנאך איז אנגעקומען דער הויפטקאמאנדיר, וואס גיט ארויס איין באפעל נאך דעם צווייטן, דערביי זיינען די באפעלן פיל מיט דראהונגן וועגן דערשיסן און הרגענען. דער לעצטער אקט איז די פינפ-מיליאניגע קאנטריבוציע. דער הויפטקאמאנדיר דראהט אויפמאנען די קאנ-טריבוציע מיט מיליטערישער קראפט. די קלאנגען, אז די באלשעוויקעס האבן כלומרשט ארויפגעלעגט אויף דער שטאט א קאנטריבוציע זיינען להלוטין פאלש.

דער רעדנער האט פארענדיגט זיין רעדע מיט די ווערטער: די בערדיט-שעווער דומע האט זיך שטענדיג באצויגן מיט מיטגעפיל צום אויפלעבן פון אוקראינע. די בערדיטשעווער איינוואוינער לעבן אונטער דעם שרעקליכן איינ-דרוק, אז זיי ווערן אזוי מערדעריש גערודפט נאר דערפאר, ווייל דער רוב פון דער שטאט-איינוואוינער זיינען יידן. -

(„נייע צייט", נומ. 33, פון 8 (23) מארט 1918

7

13722

בערדיטשעװ, קיעװער גוב.

פּראָטאָקאָל.

דער הר׳ יצחק ראַפּאָפּאָרט, 21 יאָר אַלט, אַ סטודענט פֿון בערדיטשעװ, קיעװער גוב. איצט אין װאַרשע, האָט אײַנגעװיליגט איבערצוגעבן זײַנע איבערלעבענישן פֿון די לעצטע פּאָגראָמען.- ביז דער לעצטער צײַט פֿאַר דער רעװאָלוציע, איז אין בערדיטשעװ ניט געװען קײן צופֿאַלן פֿון רױבערײַען. די קריסטליכע באַפֿעלקערונג איז אין בערדיטשעװ זײער אַ קלײנע, כמעט ניט צו דערקענען. סרוב פֿון זײ זײַנען אַרבײטער, טײל בעל מלאכות, הענדלער. די ײדישע באַפֿעלקערונג איז אַמײסטען הענדלער, טײל בעל מלאכות; ביז דער רעװאָלוציע איז ניט שלעכט געװען. אין דער רעװאָלוציע האָט מען אױך געהאַנדעלט, מיט װאָס ס׳האָט זיך געלאָזט, אַבי צו לעבן.

בערדיטשעװ האָט דורכגעלעבט דרײַ גרױסע פּאָגראָמען, מיט מענטשליכע קרבנות: דער 1-טער פּאָגראָם איז געװען אין 2-טן יאַנואַר 1918, דער 2-טער אין 5-טן יאַנואַר 1919, דער דריטער אין מערץ דאָס זעלבע יאָר. און אױסער די פּאָגראָמען, זײַנען פֿאָרגעקומען אַלע מאָל רױבערײַען, פֿון די באַנדעס, װאָס זײַנען אַלע מאָל אַרײַן אין שטאָט, דאָס איז אָהן אַ צאָל.

דער הר׳ ראַפּאָפּאָרט האָט בײַ געװאױנט אַלע פּאָגראָמען, אַ סך מאָל איבערגעלעבט טױט שרעק, בעתן הונגער אין 5-טן יאַנואַר 1919 זיך באַהאַלטן אױף אַ בוידעם, די פּאָגראָמען זײַנען געמאַכט געװאָרן פֿון פּעטליורען, פֿון די פּאָליאַקן, פֿון די באָלשעװיקעס; אין די דערבײַאיגע שטעטלאַך װי קאָזאַטין, מאַכנאָװקע, סאַמגאָראָדאָק, זײַנען פֿאָרגעקומען גרױסע שחיטות אױף די ײדן, אין סאַמגאָראָדאָק אַלײן זײַנען געהרגעט געװאָרן עטליכע הונדערטס ײדן. געמאַכט די פּאָגראָמען אין די שטעטלאַך האָבן די זעלבע װאָס אין בערדיטשעװ, אַ מאַסע אַלמנות יתומים זײַנען געבליבן.

אנגעהױבן האָט זיך דער פּאָגראָם דורך אַ פּראָװאָקאַציע: אַז ײדן װילן אױפֿשטעלן אַ סאָװעטן ראַט אין בערדיטשעװ. די פּראָװאָקאַציע איז געמאַכט געװאָרן דורך דעם אַטאַמאַן אַסקילקאָ פֿון די פּעטליוראַװצעס. דאַן זײַנען געהרגעט געװאָרן 12 ײדן דעם 5-טן יאַנואַר 1918. די איבעריגע פּאָגראָמען זײַנען געמאַכט געװאָרן, װען ס׳פֿלעגט זיך טױשן די מאַכטן. ס׳פֿלעגט

געפירט װערן פאגראם-אגיטאציע דורך די אנגעשטעלטע פון די מאכט, אמ-
מײנסטן צװישן מיליטער, דורך פראקלאמאציעס. אויך איז געװען א פרא-
קלאמאציע צו די אוקראינישע באפעלקערונג, מיט א אויפרוף צו א פאגראם.
ס'איז געװען ארגאניזירט א שטאט-װאך, מ'האט זי צוטריבן; װען
מ'פלעדט זיך ריכטן אויף א פאגראם, פלעגט מען זיך װענדן צום שטאטראט
נאך הילף; דאס פלעגט טהון אממײנסטן דער ה' דוד ליפשיץ, ער איז געװען
בורגמײסטער, ס'האט װײניג געהאלפן, מ'האט זיך געהאט געװענדעט צום
ײדישן מיניסטער; ס'האט אויך גאר ניט געהאלפן. מ'האט זיך געהאט
געװענדעט [illegible] צו די העכסטע מאכט אין קיעװ - צו
װינישטשענקען, צום דאמאלדיגן פרעמיער מיניסטער, האט ער געענטפערט:
„ײדן זײנען קאמוניסטן"... די מאכט האט קײן שום מיטלען ניט אנגענומען
אפצושטעלן דעם פאגראם.

סרוב פלעגן מאכן דעם פאגראם מיליטער, מיט שטאטישע באנדיטן.
די אטאמאנעס װאס האבן אנגעפיהרט זײנען: אסקילקא שטאמען בײ פעטליורן,
סעמעסענקעס - אוקראינסקא בראש מיט פעטליורן.

פון די באלשעװיקעס: טאראשטשאנסקע בריגאדע און באגונסקעס
בריגאדע. פון די פאליאקן בעת זײער אפטרעטן פון קיעװ. דעם נאמען פון
אנפיהרער געדענקט ער ניט. קײן אינטעליגענץ אדער ארבײטער, האבן אין
פאגראם קײן אנטײל ניט גענומען, פאר קעהרט, זײ האבן ארויסגעלאזט א
פראטעסט.

די דאטעס פון פאגראמען זײנען: 5-טער יאנואר 1918, 2-טער יאנואר
1919, אין מערץ 1919, דער ערשטער פאגראם האט געדויערט 1 טאג, דער
צװײטער א מעת-לעת, דער דריטער האט געדויערט 6 טעג. װער ס'האט ניט
צוגעלאזט רויבן, האט מען געהרגעט. סרוב פאגראמען זײנען געװען -
רויסערײען, טײל מיט מענטליכע קרבנות, און אויס פרעסן געלט. אויס-
קויפן זיך פאר געלט - פלעגט מען בײ אטאמאנס, בײ זעלנער א סך מאל.
אײן מאל האט דעניקינס אפטײלונג ארויפגעלעגט 100 טויזענט רובל
קאנטריבוציע, װעט ניט זײן קײן פאגראם - אז מ'האט זײ געגעבן די סומע,
האט מען טאקי ניט געמאכט קײן פאגראם.

די צאל הרוגים זײנען: בײם ערשטן 14, בײם צװײטן 22, פארװאונדעטע
אײניגע צענדליג. א סך אלמנות יתומים איז געבליבן נאך זײ. בײ די

13724

פּאליאקן האט מען געהרגעט אײן ײד מיטן נאמען רובין. די רעשט
נעמען געדענקט ער ניט. דער רובין איז געװען אנ'אנגעזעהענער מענטש בײ
שלענקעס'ן אין זאװאד פון לעדער. די באלשעװיקעס האבן דערשאסן 8 ײדן
פאר מאליוטע ספּעקולאציע. אײנער יוסעל פרידמאן, חנא יעלינער, דוד
יעלינער, אברהם גאניק, די רעשט געדענקט ער ניט. קײן לויות האט מען
ניט געלאזט מאכן נאך די קרבנות. מ'האט זײ מקבר געװען אויפן בית עולם,
ס'איז דא אײן ברודער קבר.

אײן פרוי איז משוגע געװארן. אין די צײט פון פּאגראם, האט מען
געהאט אויסגעקליבן א דעלעגאציע פון די אנגעזעהענסטע מענטשן פון שטאט,
מיט דוד ליפּעץ בראש און זײ געשיקט צו די אטאמאנעס, אויך קײן קיעװ -
אבער ניט שטענדיג איז זײ געלונגען צו פּוילען אפּצושטעלן דעם פּאגראם.
שפּעטער איז אנגעקומען מיטלען אפּצושטעלן דעם פּאגראם. מ'האט ארויס-
געשיקט דאס מיליטער פון שטאט.

ס'פלעגן פארקומען מארדן אויף די װעגן, אויף די באהנען. אויסצו-
פארשען דעם פּאגראן, איז פון די ײדן אויסגעקליבן געװארן א קאמיטעט,
מ'האט אים פון די מאכט   פון די מאכט איז גאר ניט געטאן
געװארן אויסצופארשן די פּאגראמען. די פּאגראמשטשיקעס פלעגן שפּאצירן
פראנק און פרײ אויף די גאסן נאכן פּאגראם. נאך דעם זײנען זײ אפילו
געװארן קאמיסארן בײ פּעטליורן און בײ די באלשעװיקעס. נאכן פּאגראם
פלעגט זײן א צײט אװעק א בויקאט בײ די קריסטן, אבער ניט לאנג האט
עס געהאלטן. א סך הײזער זײנען ראבירט געװארן, א סך קראמען אויף-
געהאקט, צוגענומען די סחורות. כמעט די גאנצע ײדישע באפעלקערונג האט
געליטן פון פּאגראם, און זײ זײנען צו רואינירט עד היום הזה.

פון די שטאט איז 1/4 אװעק אין די פרעמד, די רעשט מוטשען
זיך אויפן ארט. די קהלה איז צעשטערט. פון די יוגענד זײנען א סך
ארײן צו די רויטע צוליב נקמה, און א סך צוליב מאבילизאציע. דער ה'
ראפּאפּארט איז ניצל געװארן פון פּאגראם, ער האט זיך באהאלטן, און בעת
די פּאליאקן האבן פארנומען - איז ער געקומען קײן װארשא. פון די
איבעריגע לעבנגעבליבענע ײדן, זײנען א סך געשטארבן פון הונגער,
עפּידעמיעס נאכן פּאגראם. קײן הײמען זײנען ניט געװען פאר די פּאגרא-
מירטע. קינדער הײמען איז דא.

דער ה' ראפאפארט וויל פאהרן נאך פאריז , אדער שטעכען. ער איז געווארן פריהער נאכן פאגראם. ער איז איצט אין קיין לידער קען ער ניט. אײן שוועגער איז דא פון פאגראם שרה גאלאשטשעווסקא. קיין בריף-טאגעבוך האט ער ניט. בילדער אויך ניט. אײן בערדיטשעוו איז דא בילדער פון פאגראם.-

יצחק ראפאפארט

4/8 1921

בערדיטשעװ, קיעװער גוב.

פראטאקאל.

דער ה׳ יצחק ראפאפארט, 21 יאר אלט, א סטודענט פון בערדיטשעװ, קיעװער גוב. איצט אין װארשע, האט אײנגעװיליגט איבערצוגעבן זײנע איבערלעבענישן פון די לעצטע פאגראמען. ביז דער לעצטער צײט פאר די רעװאלוציע, איז אין בערדיטשעװ ניט געװען קײן צופאלן פון רױבערײען, די קריסטליכע באפעלקערונג איז אין בערדיטשעװ זײער א קלײנע, כמעט ניט צו דערקענען. סרוב פון זײ זײנען ארבײטער, טײל בעל מלאכות, הענדלער. די ײדישע באפעלקערונג איז אממײסטען הענדלער, טײל בעל מלאכות; ביז די רעװאלוציע איז ניט שלעכט געװען. אין די רעװאלוציע האט מען אױך געהאנדעלט, מיט װאס ס,האט זיך געלאזט א בי צו לעבן.

בערדיטשעװ האט דורכגעלעבט די גרױסע פאגראמען, מיט מענשליכע קרבנות: דער 1-טער פאגראם איז געװען אין 2-טן יאנואר 1918, דער 2-טער אין 5-טן יאנואר 1919, דער דריטער אין מערץ דאס זעלבע יאר. און אױסער די פאגראמען, זײנען פארגעקומען אלע מאל רױבערײען, פון די באנדעס, װאס זײנען אלע מאל ארײן אין שטאט, דאס איז אהן א צאל.

דער ה׳ ראפאפארט האט בײ געװאהנט אלע פאגראמען, א סך מאל איבערגעלעבט טױט שרעק, בעתן הונגער אין 5-טן יאנואר 1919 זיך באהאלטן אױף א בױדעם, די פאגראמען זײנען געמאכט געװארן פון פעטליורען, פון די פאליאקן, פון די באלשעװיקעס; אין די דערבײאיגע שטעטלאך װי קאזאטין, מאכנאװקע, סאמגאראדאק, זײנען פארגעקומען גרױסע שחיטות אױף די ײדן, אין סאמגאראדאק אלײן זײנען געהרגעט געװארן עטליכע הונדערט ײדן. געמאכט די פאגראמען אין די שטעטלאך האבן די זעלבע װאס אין בערדיטשעװ, א מאסע אלמנות יתומים זײנען געבליבן.

אנגעהױבן האט זיך דער פאגראם דורך א פראװאקאציע: אז ײדן װילן אױפשטעלן א סאװעטן ראט אין בערדיטשעװ. די פראװאקאציע איז געמאכט געװארן דורך דעם אטאמאן אסקילקא פון די פעטליוראװצעס. דאן זײנען געהרגעט געװארן 12 ײדן דעם 5-טן יאנואר 1918. די איבעריגע פאגראמען זײנען געמאכט געװארן, װען ס׳פלעגט זיך טױשן די מאכט. ס׳פלעגט

13726A

געפיהרט ווערן פאגראם-אגיטאציע דורך די אנגעשטעלטע פון די מאכט, אמ-מיינסטן צווישן מיליטער, דורך פראקלאמאציעס. אויך איז געווען א פרא-קלאמאציע צו די אוקראינישע באפעלקערונג, מיט א אויפרוף צו א פאגראם.

ס'איז געווען ארגאניזירט א שטאט-וואך, מ'האט זיי צוטריבן; ווען מ'פלעגט זיך ריכטן אויף א פאגראם, פלעגט מען זיך ווענדן צום שטאראסט נאך הילף; דאס פלעגט טהון אממיינסטן דער ה' דוד ליפּיץ, ער איז געווען בורגמייסטער, ס'האט ווייניג געהאלפן, מ'האט זיך געהאט געווענדעט צום יידישן מיניסטער; ס'האט אויך גאר ניט געהאלפן. מ'האט זיך געהאט געווענדעט צו די העכסטע מאכט אין קיעוו - צו ווינ יטענקען, צום דאמאלדיגן פרעמיער מיניסטער, האט ער געענטפערט: „יידן זיינען קאמוניסטן"... די מאכט האט קיין שום מיטלען ניט אנגענומען אפצושטעלן דעם פאגראם.

סרוב פלעגן מאכן דעם פאגראם מיליטער, מיט שטאטישע באנדיטן. די אטאמאנעס וואס האבן אנגעפיהרט זיינען: אסקילקא שטאמען ביי פעטליורן, סעמעשעוויקעס - אוקראינסקא בראש מיט פעטליורן.

פון די באלשעוויקעס: טאראשטשאנסקע בריגאדע און באגונסקעס בריגאדע. פון די פאליאקן בעת זייער אפטרעטן פון קיעוו. דעם נאמען פון אנפיהרער געדענקט ער ניט. קיין אינטעליגענץ אדער ארבייטער, האבן אין פאגראם קיין אנטייל ניט גענומען, פאר קעהרט, זיי האבן ארויסגעלאזט א פראטעסט.

די דאטעס פון פאגראמען זיינען: 5-טער יאנואר 1918, 2-טער יאנואר 1919, אין מערץ 1919, דער ערשטער פאגראם האט געדויערט 1 טאג, דער צווייטער א מעת-לעת, דער דריטער האט געדויערט 6 טעג. ווער ס'האט ניט צוגעלאזט ראבירן, האט מען געהרגעט. סרוב פאגראמען זיינען געווען - רויסערייען, טייל מיט מענטשליכע קרבנות, און אויס פרעסן געלט. אויס-קויפן זיך פאר געלט - פלעגט מען ביי אטאמאנס, ביי זעלנער א סך מאל. איין מאל האט דעניקינס אפטיילונג ארויסגעלעגט 100 טויזענט רובל קאנטריבוציע, ווען ניט זיין קיין פאגראם - אז מ'האט זיי געגעבן די סומע, האט מען טאקי ניט געמאכט קיין פאגראם.

די צאל הרוגים זיינען: ביים ערשטן 14, ביים צווייטן 22, פארוואונדעטע איינציגע צענדליג. א סך אלמנות יתומים איז געבליבן נאך זיי. ביי די

פאליאקן האט מען געהרגעט אײן [illegible] ײד מיטן נאמען רובין. די רעשט נעמען געדענקט ער ניט. דער רובין איז געװען אן'אנגעזעענער מענטש בײ שלענקעז'ן אין זאװאד פון לעדער. די באלעבאטיקעס האבן דערשאסן 8 ײדן פאר װאליוטע שפעקולאציע. אײנער יוסעל פרידמאן, חנא יעלינער, דוד יעלינער, אברהם גאניק, די רעשט געדענקט ער ניט. קײן לװיות האט מען ניט געלאזט מאכן נאך די קרבנות. מ'האט זײ מקבר געװען אויפן בית עולם, ס'איז דא אײן ברודער קבר.

אײן פרוי איז משוגע געװארן. אין די צײט פון פאגראם, האט מען געהאט אויסגעקליבן א דעלעגאציע פון די אנגעזעענסטע מענטשן פון שטאט, מיט דוד ליפעץ בראש און זײ געשיקט צו די אטאמאנעס, אויך קײן קיעװ - אבער ניט שטענדיג איז זײ געלונגען צו פועלן אפצושטעלן דעם פאגראם. שפעטער איז אנגעקומען מיטלען אפצושטעלן דעם פאגראם. מ'האט ארויס-געשיקט דאס מיליטער פון שטאט.

ס'פלעגן פארקומען מארדן אויף די װעגן, אויף די באהנען. אויסצו-פארשען דעם פאגראן, איז פון די ײדן אויסגעקליבן געװארן א קאמיטעט, מ'האט אים פון די מאכט   פון די מאכט איז גאר ניט געטאן געװארן אויסצופארשן די פאגראמען. די פאגראמטשיקעס פלעגן שפאצירן פראנק און פרײ אויף די גאסן נאכן פאגראם. נאך דעם זײנען זײ אפילו געװארן קאמיסארן בײ פעטליורן און בײ די באלשעװיקעס. נאכן פאגראם פלעגט זײן א צײט אװעק א בויקאט בײ די קריסטן, אבער ניט לאנג האט עס געהאלטן. א סך הײזער זײנען ראבירט געװארן, א סך קראמען אויפ-געהאקט, צוגענומען די סחורות. כמעט די גאנצע ײדישע באפעלקערונג האט געליטן פון פאגראם, און זײ זײנען צו רואינירט עד היום הזה.

פון די שטאט איז 1/4 אװעק אין די פרעמד, די רעשט מוטשען זיך אויפן ארט. די קהלה איז צעשטערט. פון די יוגענד זײנען א סך ארײן צו די רויטע צוליב נקמה, און א סך צוליב מאביליזאציע. דער ה' ראבעפארט איז ניצל געװארן פון פאגראם, ער האט זיך באהאלטן, און בעת די פאליאקן האבן פארנומען - איז ער געקומען קײן װארשא. פון די איבעריגע לעבנגעבליבענע ײדן, זײנען א סך געשטארבן פון הונגער, עפידעמיעס נאכן פאגראם. קײן הײמען זײנען ניט געװען פאר די פאגרא-מירטע.קינדער הײמען איז דא.

13728

דער ה׳ ראפאפארט װיל פאהרן נאך פאריז , אדער טשעכען. ער איז געװארן פריער נאכן פאגראם. ער איז איצט אין   קײן לידער קען ער ניט. אײן משוגענע איז דא פון פאגראם שרה גאלאשטשעװסקא, קײן בריף-טאגעבוך האט ער ניט. בילדער אויך ניט. אײן בערדיטשעװ איז דא בילדער פון פאגראם.-

יצחק ראפאפארט

4/8 19[illegible]1

I

Бердичев

№ 5 № 7

21 / VIII / 1921 Л. В.

13729

פּראָטאָקאָל.

דאָס איז, דאַכט זיך, [illegible] פֿון בערדיטשעוו, [illegible]
[illegible] [illegible], [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible].
[illegible] בערדיטשעוו [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] בערדיטשעוו [illegible] [illegible].
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible]!....

בערדיטשעוו האָט דורך געמאַכט 3 גרויסע פּאָגראָמען, [illegible]
דעם [illegible] 2טן יאַנואַר 1918, [illegible] 5 יאַנואַר 1919
[illegible] [illegible], [illegible] [illegible] [illegible], [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible]

[illegible] 25טן יאַנואַר 1919 [illegible] [illegible] [illegible]
פֿון די [illegible] [illegible] [illegible], [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] בערדיטשעוו [illegible] [illegible] [illegible]!....
[illegible] אין בערדיטשעוו [illegible] [illegible]

די [illegible]. [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]:
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] 12 [illegible] דעם 25טן יאַנואַר 1918. די
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]... ס'איז [illegible]
[illegible]!
ס'איז [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible], [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]; [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible]. [illegible] [illegible] [illegible]; ס'האָט [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible], ס'האָט [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible]
די [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]: [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible]

13730

13730

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible] : 5 יאַנואַר 1918, 2 יאַנואַר 1919, און מערץ 1919.

[illegible] 1 [illegible]

[illegible]

[illegible] 100 [illegible]

[illegible]

[illegible] 17 [illegible] 22 [illegible]

[illegible]

8 [illegible]

[illegible]

13731

VIII

[illegible]

4/VIII

אין טשערנאָביל ([illegible]) אויך

13732

№ 21

די געשעהענישן אין בּרוסילאָוו 1919 פּ[illegible]

אין פֿעברואַר 1918, אין פֿאַר זײַט, אַז די פּעטליוראַווצעס
האָבן ווידער אַ מאָל צוריק פֿאַרנומען די שטאָט, האָט
זיך אָנגעהויבן שטאַרקן דער אַנטיסעמיטישער גײַסט צווישן
די קאָזאַקן. דאָס וואָרט „זשיד" „פּראָקליאַטי זשיד" איז געוואָרן
אַן אַלגעמיינס-וואָרט. מען האָט אָנגעהויבן הערן פֿון
אַרויסוואַרפֿן ייִדן פֿון וואַגאָנעס, פֿון רויבן זיי,
פֿון שלאָגן. נאָר קיינער האָט די [illegible]
קיין ווערט ניט צוגעשריבן, מען האָט זיי געגעבן
פּאָרע צופֿעליקע אַרויסטרעטונגען פֿון די פֿון 5 יאָר
אַרמיי פֿאַרוואַלדעטע סאָלדאַטן. מען האָט געהאָפֿט,
אַז דאָס איז נאָר ~~איינע~~ צופֿעליקע ערשײַנונגען; די
אַרמיי איז נאָך ווייניק אָרגאַניזירט, עס איז אין גאַנצער
נאָך נאָר אַ גרויסער טייל פּאַרטיזאַנער, און עס איז
טאַקע אַ-מאָל אַלעס גערעגלט, - שפּעטער ווערט וועלן, אויך
ייִדן פֿאַרנעמען, אויך אין שטאָט אָנגעשטעלט אַ
פּאָלקאָווניק [illegible] ה.א. דאָך געפֿינען זיך [illegible]
די נאַכט פֿון [illegible] יאַנוואַר. די בּרוסילאָווער [illegible]

2

ווינעבע האָט אײַנגעאָרדנט אַ גראַנדיעזן אַוואַנס. צווישן אַנדערע
איז אויך אויסגעקליבן געוואָרן אַלעס פֿאַר שטאָט־קאָמענדאַנט,
אַנטאָן אָסקעליק. ער האָט געהאַלטן אַ רעדע
צו די ייִדן פֿון שטאָט (העכער 95%), צוגעזאָגט
אַ גוט וואָרט און דערבײַ געזאָגט אַ צוויי־פּאַראַקטע־
ריסטישע פֿראַזע,
„Багато вас тут молодих й здорових, но багатьом з вас смерть писана, може у самі близчі дні“

און געפֿירט אונדז אין די וועלדער האָט ער געזאָגט
„כּלה הנבואה“, פֿון שפּעטער מיט פֿיר טעג, צוליב
דעם 5-טן יאַנואַר, איז פֿאָרגעקומען דער גרויסער
פּאָגראָם. און דער פֿרי האָבן זיך באַוויזן אין
שטאָט די קאָזאַקן פֿון קורען סמערטי Курень смерти
און אָנגעהויבן זיך באַלד אַרבעטן. זיי האָבן זיך אַרומגערינגלט
אַרום אַלע גאַסן־ווינקלען באַוואָפֿנט ביז אַלעס
די צורות מיט באָמבעס און הענט־גראַנאַטן.
אַרום 11 אַ זייגער האָבן זיי זיך אָנגעהויבן פּאָגראָמען
אַרײַנגעריסן אין קלייטן, אַוועקגענומען סחורה און
געהרגעט. און ערשט קלייט פֿון הויז צעריסן

3

13733

אַרײַנגעקומען שטיקער קאָזאַקן, צונויפֿגערופֿן די פּויערן פֿון
גאַס און אָנגעהויבן טוילטן די הײַזער. אין אַנדערע
קוואַרטאַלן האָבן אָנגעהויבן אַרבעטן די נאַהײַדאַמאַקעס און
שמאָפּאַלן, בראַנדבעטן דאָס האָבן די קרעמער אָנגעהויבן
פּעטליורעס קלויסטער און זיך אַוועקן אַ הויך. דאָס מאָל
האָט זיך אָנגעהויבן ערשט די חתונה. און שטאָט
האָבן זיך באַוויזן קאָזאַקן אויף פֿערד. געוואָרפֿן
איבער דער שטאָט און אַלע רעווענגען, און פֿאַרצווייפֿלונג
וואָס אויך אין טאָגנאַל האָט זיך אָנגעהויבן אַ שחיטה:
פֿון די ערשטע שיסן זענען געהרגעט געוואָרן שוין
3 ... יידן. די געהאַסענע זענען געבליבן וואו אויך ליגן
עטלעכע האָט זיך געשטאַרקט געהאַלטן וואו טויערן און
וואו פֿאַרבאָרגענער. ניט אויפֿהערנדיק די שיסערייַ האָבן
די קאָזאַקן אָנגעהויבן זיך אַרײַנרײַסן אין די
הײַזער. זיי האָבן אויסגעטריבן די טויערן,
אויפֿגעריסן זיי מיט גראַנאַטן, און שטיל געשאָסן,
געהרגעט, געהאַקט, געשטאָכן און געראַבעוועט, געפּלינדערט קאָנטריבוציע,
באַזונדערס ווילדע געשלאָגן, געמאַטערט האָבן יונגען. הי און דאָ

געהאַרגעט, געשענדעט פרויען און מיידלעך; און שפּעטער געשלאָגן
צו דערשלאָגט. אוקראַינער-העלפערס האָבן די אונטערמענטשן מיט זיך
וואָס זיי האָבן נאָר געקאָנט. וואָס עס איז געבליבן אַלנמעגלעך
מיטצונעמען, האָבן זיי צעשטערט, פאַרברענט. מאַנכ-
מאָל אונטערמענטשן שלעפּן מיט זיך, געהאַרגעט זיי און
גראָב. מאַנכע האָבן זיך אויסגעקויפט אָדער גליקלעך
אַנטלאָפן. אונדז האָבן די קאַזאַקן אונטערמענטשן
מיך, ציק און 3 טאָג; ערשט אַ ~~[illegible]~~ טאָג שפּעטער פון
בערדיטשעוו איז אונדז געלונגען אַרויסשפּרינגען דורך
דעם פענסטער, און נאָר מיט גרויסע מיה און שרעק
אויף דער גאַס דורכגעקומען. אויף דעם באַנהאָף
האָבן די קאַזאַקן פאַרטאַמען אַלע יידן, וואָס
האָבן זיך באַהאַלטן דאָרטן און געהאַרגעט. אויך
אַלערליי איז אונטערגעקומען צו 3 טאָג פון קוילן. דעם
האָבן די קאַזאַקן אַרויסגעבראַכט, אַרויסגעשלעפּט געוואַלדיגע
יידן און געהאַרגעט, אַמאָל אויך. געוואָרגט פאַר
דעם טויט. נאָר זעלטן אַ קוילן [illegible] יידן אויך
געוואָרן 13 אַנטלאָפן. די [illegible] פון די

הרוגים אויף דעם באַנהאָף, איבער 100, האָט מען
צונויפגעזאַמלט אין וואַגאָנעס און געלאָזט שטאַרבן.
ערשט שפּעט אין דער נאַכט איז אַ צוג געשטעלט
געוואָרן פאַר די פּאַסאַזשירן. נאָר אויך דעם אַנדערן
און פרימאָרגן טאָג איז געוועזן. פאַר אַ וואָך
געפּרובירט זיך אַרויסצודרייען אין מאָסקווע, וואו
טאָג. די און דאָ האָט מען נאָך געהאַרגעט, געשטויסן און
געשלאָגן. 6 אַ זייגער אויף אַלערליי פּלעצער זיך
אָנהייבן די נאַכט און - שטילע. אַלעס איז געווען
שטויס, אויסגעראַנט, פאַרמאַכט, פאַרשלאָסן און פענסטער. די
נאַכט-שטילקייט פלעגן אונטערברעכן נאָר אומגליקלעכע
שרייען, געבעטן פון טויטע און די ווילדע געלעכטער.
דער אומגליקלעכער אַקציע האָט פאַרבאָטן די צווייטענס
אומקומען פון די געשעענישן און זיי צוזאַמען [illegible]
ניט אויסגעשאָלטן. ער האָט פאַרבאָטן אַלעמען די
ציונען פון שטאָט-באַהאַלטונג. ער האָט געלאָזט מיט געלעכטער
זאַמלען די [illegible] 43 יאָר, אין קיין פאַרגעסן
איך האָב ניט פאַרגעסן, פאַרקויפט - די ווערן

פֿון דער שטאָט האָבן געשאָסן אויף אַ אוקראַיִנישן
קאָזאַק און האָבן איהם טאָקע געהרגעט, און די
אַנדערע חבֿרים זיינע האָבן נישט געוואַרט, חלילה
ווס, קיין פּאָגראָם — זיי האָבן נאָר באַשטראָפֿט די
פֿאַרברעכער, די [illegible]. אַ — גרויסע [illegible]
האָט מען נישט נאָר דערציילט אין פּריוואַטע געשפּרעכן,
נאָר צוגאָר אַפֿילו פּובליקירט. דורך 3 וואָכן טאָג נאָך
דעם פּאָגראָם האָט [illegible], [illegible]. דערהיילונגס-אינסטיטוט,
אָרגאַניזירט ~~[illegible]~~ אַ־[illegible]. דאָרט האָט זיך
פֿאַרזאַמלט די משפּחה מיט דעם קאָזאַק, און דאָרט האָט
[illegible] [illegible], אַז ער [illegible] זיך [illegible]
[illegible] די שולדיקער און אַרויסטרעטונג געגן דער
אוקראַיִנישער רעגירונג [illegible] די מערדער פֿון קאָזאַק
און [illegible] [illegible], אַז דאָס [illegible] פֿון
אַ — גרויסע אַרויסטרעטונג ווערן די [illegible]
[illegible] [illegible] באַשטראָפֿט ווערן. דאָס
[illegible] [illegible], אַז [illegible] און [illegible]
פֿון שטאָטקאָמענדאַנט האָט נישט געקענט [illegible]

13735

צו באַרוהיגן די גייסטער פֿון דיזע צדדים. די יידישע
[illegible] אָרגאַניזאַציעס ווי [illegible] מתנים, [illegible] זיי
האָבן געפּראָוועט [illegible] זיך, אַז [illegible] קענען [illegible] מיט
זיי [illegible] ער וואָרט. און [illegible] די פּאָגראָמשטשיקעס ווערן
נישט באַשטראָפֿט, נאָר געלויבט אַלס טאַפּפֿערע פּאַטריאָ-
טיזער פֿון דער [illegible] פֿון דער אוקראַיִנישער פֿאָנען.
די קאָזאַקן וועלכע האָבן געפּראָוועט און דורך [illegible]
אין [illegible] צו ~~[illegible]~~ [illegible] און נאָך שטראַפֿן
פּאָגראָם. און [illegible] פֿון טאָג צו טאָג, פֿון [illegible]
צו [illegible] האָט [illegible] פֿון דיזער [illegible] [illegible]
די באַלעטונג [illegible]. וועלכע [illegible] האָט געפּראָוועט
וועלכע [illegible] ביי זיך דעם [illegible] פֿון דעם טאָג.
נאָר [illegible] דער גרויסער [illegible] און [illegible]
אָרגאַניזירט ~~[illegible]~~ [illegible] [illegible] האָט זיך
[illegible] [illegible] [illegible] די [illegible].
[illegible] [illegible] פּראָטעסטן צו דער רעגירונג, אַ
[illegible] און דער [illegible] און [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] פּראָטעסט האָט [illegible] די

8

רעגירונג אַרויספֿירן אַקציעס פֿון באַנדיטיזם.
מיט זײַן אַרײַנקומען האָט באַרשט יונגוואַרג אין
טעראָר בײַ [illegible] אַ ראַיאָן
3 מײַל. אַקציעס ווידער אויך אַרויספֿירן פֿון באַנדיטיזם
אויך זײַנען זיי אַרויסגעגאַנגען "Kypenь", פֿאַרזאַמלען
אין יענע שטעט אוקראַינע, איבערגעלאָזט נאָך
זייער מיט. רעגירונג און באַנדע. ווי זי האָט זיך
נאָר באַוויזן, דאָרט פֿלעגן רױבן און זיך באַלד
דערנאָך פֿאַרטריבן ווערן פֿאַרשוואונדן ווערן מיט שלעכטע
אין שווער. זי האָט גענומען אין זיך לאָקאַליזירט,
מיט דער פֿאַרמאָג אין באַנדיטיזם זײַנען פֿאַרמאָסטן
ווערן, אַ גרויסע [illegible] פֿאַרק אין
יונגע [illegible] פֿירער [illegible]
קראַנקײַט פֿון באַנדיטיזם [illegible]
ווערן אין [illegible] פֿון [illegible]
אין [illegible] אין אַלגעמיין [illegible]
האָט [illegible] שוין [illegible]
גרופּע [illegible], האָט יונגוואַרג [illegible]

13736

צו אָקלויק וועגן געזאָגענע. נאָך בערדיטשעוו האָט זיך
אָנגעהויבן אַ רייהע נאָך שטאַרקערע און לאַנגערע
פּאָגראָמען. עס זיינען געווען אַ פּאָגראָם אין
זשיטאָמיר.* דריי טעג האָט מען געמאָרדעט און
אַ גאַנצע וואָך האָט מען גערויבט. אַנטלויפן איז
כּמעט האָט פאַרנומען די גאַנצע אוקראַינישער
שטאַנד-אינטעליגענץ און די גאַנצע אוקראַינישע פּאַרטייען
געהויבט פּאָליטיק, אַנטיסעמיטיזם. צו געפינען צו זייער
דען מיט פירער און די אַנטיסעמיטיזם. אויסגעפירט
זיך איז די דרוק פון פּאָגראָם און אומגעקומען פון
ייִדן אויף - פּעטליוראַס באַנדיטן צו זיין שלעכט
אַנטיסעמיטיזם די סופּער. צו זעמען ברענען
און דער אויך געקומען נאָך דעם סוף - שוואַרץ; נכסים
עס האָט ניט קיין ... עס איז ניט אַנטיסעמיטיזם
פון דערט, די פּאָגראָמשטעט צו אויפהערן און
מען האָט אַלע געזעהן דעם סוף. דאָס געווען
גרעסערע פּאָגראָמען פון דער פּעטליוראַ אַרמיי*
די האָבן זיך אָנגעהויבן נאָך דעם שוואַרצבאָרד

פּאַרטיזאַנען - פּאָגראָמען. געלעגן איז זיך באַהאַלטן און
שטערבליך פּשערנעוויל, באַראַנאַ, האָראָדיאַסטאָוויל, די
מערדער וואָס אין די בלוטיקע פּאָגראָמען שוין
[illegible] אַלס. [illegible], די מערדער, וואָס אַלער
געפֿונען האָבן אין די [illegible] אין [illegible]
דורך פּאָגראָמען-[illegible] סטאָלין. געלעגן אויך אין פּשעמיש-
[illegible] 13 יאָר אין קלאָסטער-טאַק אויף פֿון
דער [illegible] [illegible] פֿון שטאָט, אין הענט פֿון
[illegible] פֿאַרשטאָרבן אַלעמען אַלטע, זיי-
[illegible] פֿאַרשטאַנען און [illegible] [illegible]
די [illegible] [illegible]. און [illegible] און פֿרייד
[illegible] פֿון [illegible] אויף [illegible] פֿון
[illegible] נאָך [illegible] פֿאַרלאָרן, און 13 [illegible]
און [illegible] [illegible], און [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] און די [illegible] און [illegible]
[illegible], און פֿרייד, און שטאָט און [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] אויס [illegible] [illegible]
און פֿון [illegible] [illegible] אויך נאָך [illegible].

13737

פֿון [illegible] האָט שוין [illegible] פֿון זיי [illegible], פֿון
[illegible] האָבן זיי שוין [illegible], און זיי [illegible]
שוין 13 פֿון [illegible], [illegible] [illegible], אַלע
13 [illegible], זיי [illegible] זיך נישט [illegible],
זיי [illegible] [illegible]. זיי האָבן [illegible] [illegible]
[illegible] 2-3 [illegible], [illegible] פּאָגראָמען אויך
[illegible] יאָר. זיי האָבן [illegible] [illegible] און
[illegible] [illegible] [illegible] און [illegible], זיי האָבן
[illegible] [illegible] [illegible] און [illegible] און
דאָס נישט אין [illegible], נישט אין [illegible], [illegible] [illegible]
פֿון [illegible] [illegible] צו [illegible]! צו האָבן די
[illegible] [illegible] מיט [illegible] און [illegible]. [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] די [illegible] [illegible]! [illegible] [illegible] [illegible]
דער [illegible] [illegible] [illegible] (Zygmunt Rosenow) [illegible]
צו 8 יאָריקן [illegible], [illegible] [illegible] [illegible], [illegible]
פֿון 12-13 יאָריקן [illegible]. און צו [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] צו [illegible] [illegible]
[illegible], [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible].

טויט, ארויסגענומען פון די אלטע וואגאנען און געטרונקען
און געגעסן. פסח-צייט פלעגן האט טעריקע באנדע
פארהאנדלט מען אַ-לי אַ טויט, ארויסגענומען פון דעם
סט וואגאן און אלטע געטרונקט; געטרונקט פאלגן,
ארויסגעלאזט מיט שטריק און טויט, געלאזט זיי ניט בעסטראפ-
טען די לאגער, פארפאלגן פון שרעק פון דעם אלגעמ-
יינעם דורכבראכן טויט און פונט ווייט געלאזט פארטריבן
ווערן, נאך אייניגע טעג, דעם שטאטישן שלאג באדעק,
האט זיך אנגעהויבן אוועקלויפן. ער איז ארויסגעשפרונגען
און טויט און אוועקגעשלעפט קראנקע צו הייבן ווערט
אנגעטאן קלייד. נאכדעם ארויסגעשלעפט זיך מיט די
לעצטע כחות אויף דעם ברעג און מיט גרויס
מיה זיך צוגעשלעפט מיט די ווייטע צו הויך.
די סטראזשע פון דעם טראנספארט איז פארגעקומען
צווישן יענעם פון די גרויסער לאסטווער אויטאמאביל
([illegible]). די אויטאס (מאטאר) האבן דעם נישט
געשטערט פארפירט נאך אונטערגעזעצטע די
פאר וואגאנען. אנגעקומען איז 13 פרצענטער. אנגעקומען

13

אויך 13 [illegible], און קינדער אויסגערעכנט פון [illegible] [illegible]
3 שפּיטאַלער, וואָס האָבן זיך [illegible] מיט יעדן פון
יענעם ראַיאָן. ערשט היינטיגן ווינטער (1921) האָבן מיר
באַקומען [illegible] [illegible] פון יענע [illegible]. און קיין
[illegible] [illegible] אַלע [illegible] [illegible] [illegible]: „[illegible] [illegible]
אונטער [illegible] [illegible]. נאָר [illegible] אין קאָוול [illegible] [illegible] מיר
[illegible] [illegible] [illegible] און די [illegible] [illegible] אויף
[illegible] [illegible], וואו [illegible] האָבן מיר שוין מיט 2 יאָר
פון די שטאָט [illegible]" און [illegible] [illegible] ניט קיין
[illegible], דאָס [illegible] ניט [illegible] שווער (ווידער) [illegible] און
[illegible] די [illegible] [illegible]. שוין 2 יאָר אויף [illegible]
[illegible] [illegible] אין יענע מקומות [illegible] וואו [illegible]
[illegible] [illegible], [illegible] [illegible] צו ווערן ער
אונזער [illegible] [illegible] [illegible] צו [illegible] און צו [illegible]
[נאָר [illegible] [illegible] פון די [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] [illegible], [illegible] צוויי [illegible] [illegible] [illegible] פאַר-
[illegible] [illegible] [illegible] [illegible] און [illegible] אויף
1929 [illegible] [illegible] [illegible], [illegible] [illegible] [illegible]

13738

44

פאָגראָם און טשערנאָוויץ, האָט זיך דאָרט אָרגאַניזירט
די יודישע ~~זעלבסט~~ זעלבסטשוץ. פירער פון האָט
זי אָרגאַניזירט דער יונגער יודישער העלד ושראַוד
[illegible]. ~~[illegible]~~ די זעלבסטשוץ ~~האָט~~ איז אין אַ קורצער
צייט געוואָרן אַ שרעק פאַר אַלע פאָגראָמשטשיקעס
און באַנדיטען אין טשערנאָוויץ. ר' יונגער האָט
אָרגאַניזירט [illegible] אַ וואַך, ניט אַרויס צו לאָזן צוו
די לעגיאָנער און [illegible] ~~[illegible]~~ לעגיאָנערס, זיי צו
שלאָגן אויף די וועגן, האָבן אויך צו אַזאַן און
קעלער און קריגן זיך באַרויגן פאַרטיידיגונג.
די יודישע אָרטאָדאָקסן האָבן, ווייל אויך באַזאָרגער
פאַרשטאַנען דורך דיזן פון זעלבסטשוץ, און פון
טאָג צו טאָג איז די געוואַרנט באַוואַרונג.
ושראַוד ... האָט זיך שוין ניט מער באַגנוגט מיט
פאַרטיידיגן טשערנאָוויץ, ער האָט פאַרטיידיקט דורך
גאַנצע באַזירן, ער האָט אָרגאַניזירט די באַנדע
ניט ווייט און נייערע שטעטלעך. ~~[illegible]~~ ער איז
אַנגעהויבן, אַז די פרעמדע האָבן ~~[illegible]~~

20 / 45

וועלט" דורך גראַזנאַגען — פּראָס ~~44~~ די אונגאַרישע טרופּען
פון נייערע געשפּרעכן און דו אין דעם
קאַמף ניט צו די גרויסע פאָגראָמען, אין אוסטרעליע
פון זיי און באַלעבאַטיש ~~[illegible]~~ ז. ל.

דעם 24/ מאַי 1961

[signature]

(אווזאַ?)

באַגלייבטשטעטער פון יד ושם
בײַ דעם צ.י.נ.ר.
לעמבערג

137384

צוזאמען [illegible] שווארצוואלדער רעגיאָן, זענען די באַנדע
געוואָרן. [illegible] טעראָריסטער און אָפֿטן אָנגעהויבן
זיך צו [illegible] צו זייער פּאָגראָמישער אַרבעט. די
פּוילישע [illegible] אין [illegible] געזעצן (2) זי האָט
[illegible] ניט געהאַט. דער צו קעמפֿן קעגן
דער אָרגאַניזירטער [illegible] און [illegible]
האָט זיי גאָר [illegible] ניט געקאָנט טאָן, ווייל אויך
[illegible] אין געזעצן [illegible] די פּאָגראָם-
[illegible]; [illegible] אַבער [illegible] פֿון [illegible]
[illegible] אין [illegible] פֿאַר זיך, [illegible] אויך [illegible],
געוואָרן [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] אין דער [illegible] שטראָם
[illegible] געוואָרן פֿאַר די [illegible] פֿון
[illegible] רעגיאָן. [illegible] אין [illegible]
געוואָרן. [illegible] האָט די [illegible] ניט [illegible]
[illegible] אויך [illegible]. און [illegible] ניט פֿאַר-
[illegible] אין [illegible] אין [illegible]
[illegible] פֿאַר [illegible], [illegible] די [illegible]

13739

ליקוויט איז דער ערגסטער שונא, פאר א-ציוני [illegible] רעזשים

צו די מאָרגנט [illegible]. צולעבט פארשטענדליך, איז די

[illegible] עס. פון מאָרגנט האָבן זיך באַמיהט

באַשרענקען דורך [illegible] פון צולעבטשאַפֿט

צו דערמאָנען דעם [illegible] צו 11. דעם 13

האָבן [illegible] פון [illegible]

[illegible] און [illegible] די [illegible].

[illegible], איז דאָ [illegible] אין התאחדות

מ.ש.ד. דער מאָרגנט-[illegible] איז געוואָרן [illegible]

[illegible] די [illegible] פון צולעבטשאַפֿט. צו האָט [illegible]

זיך [illegible] מיט [illegible] שטאָט [illegible].

[illegible] דער שטאָט האָבן [illegible] אָנגעהויבן [illegible]

[illegible] די [illegible]. די רעגירונגס-פֿאַרשטייער

אין מיליטער-[illegible], [illegible] האָבן זיך און [illegible]

[illegible], [illegible] [illegible]. [illegible]

צו [illegible], [illegible] די שטאָט [illegible]

[illegible] איז [illegible] פֿאַר [illegible]. [illegible]

צו האָבן די [illegible] נאָך שטאַרקער אָנגעהויבן

אויסגעוויזן. שפּעטער האָט זיך אָנגעהויבן דער גרויסער

פּויליש-פּאַטריאָטישע אָפּאָזיציע. די שטימונג [illegible]

האָבן [illegible] די פּוילן מיט די [illegible] פֿאַר-

[illegible] [illegible] פֿון טעראָריסטן. דער

[illegible] טעראָריסטישע האָט [illegible] צו

[illegible] פֿון ישראל, [illegible] דורך [illegible] אָנפֿירער.

ער האָט אויך [illegible] און [illegible]

פּויליש [illegible]. [illegible] האָט ער אויך

אָנגערופֿן אַלס קאָמוניסט. נאָר ישראל [illegible]

איז ניט [illegible] [illegible]. ער האָט [illegible]

אין [illegible] זיך [illegible]. ער האָט געזאָגט:

"איך בין ניט קיין קאָמוניסט, איך בין [illegible]

[illegible] [illegible] ניט מיט קאָנטער-רעוואָלוציע האָב

איך [illegible], נאָר מיט [illegible] [illegible]

[illegible] טעראָריסטישע [illegible] און [illegible]

[illegible] [illegible] [illegible] און [illegible]

[illegible], [illegible] איז [illegible] פֿון פּוילישער אָפּאָזיציע

האָט [illegible] [illegible] [illegible] * און [illegible]

באַפרייען. טעריטאָריעס שטאַרק האָט קיינער נישט אויפגעגעבן
זיין רעוואָלוציע-פּאָזיציע, פאַר וועלכע געוואָלדן אונזערע פער.
שטאָלץ אַ פּאָר טאָג שפּעטער. פּלוצעם האָבן אונדז
די פּאַרטיזאַנער באַפרייט אין אונדז, נאָכדעם
פּראָגראָמען אויך אונזערע שלאַכטן. מיט אונדז האָט
זיך גערופן די קאָמאַנדע פון טשערניאַכאָווער
וואָלישער קאָמאַנדיר. שפּעטער אַ וואָך האָבן
די פֿאָלקן מיט טשערנישעווסקי דאָרפער דורך
געמאַכט באַפרייט די שטאָט ליפּעצק. געמאַכט
מיטגליד האָבן דורך לאַגער, געמאַכט געפּראָדוקט
געמאַכט מיט שאַנפּאָלען און נאַכאַנגען, געשטאַנען.
העלפּטער פּראָבלעם, ווידער, אַפּגעלט אויסגעלייענט
און קלוגע 12-11 נאָכאַנגען אויפגעלעגט. אויסגעפּאַקט
געשטאַנען דער שטאָט און אַ נייע געוואָלט די
אויך האָבן פּראָבלעמען 13 טשערניאַכאָוו. צווישן דער
אויסגעגעבן אונטער-פּראָצעס פון באַנד און הויך שרייבן
די ליגן פון טשערניאַכאָווער ראַיאָן וועגן
אויך היינטיקן טאָג מיט געהערט". פאַר געוואָלט

פון די מאטעריאלן, וועלכע זיינען אנגעקומען דורך ווארשעווער בורא (מאטעריאל פון 3 ו.ו.נ.ר. אין לעמבערג)

באקומען אין רעדאקציע אין דעצעמבער 1922, בערלין.

6

13741

די געשעהענישן אין בערדיטשעוו און טשערנאביל (אויף וועגן דער טשערנאביל. זעלבסטשוץ) אין 1919 יאר.

אים דעצעמבער 1918, אין דער צייט, אז די פעטליוראווצעס האבן ווידער א מאל זיגרייך באזעצט די שטאט, האט זיך אנגעהויבן שטארקן דער אנטיסעמיטישער גייסט צווישן די קאזאקן. דאס ווארט „זשיד", „פראקליאטי זשיד" איז געווארן אן אומגאנגס-ווארט. מען האט אנגעהויבן הערן פון ארויסווארפען יידן פון וואגאנעס, פון רויבען זיי, פון שלאגן. נאר קיינער האט דיזע ערשיינונגן קיין ווערט ניט צוגעשריבן, מען האט זיי גערעכענט פאר צופעליגע ארויסטרעטונגן פון די פון 5 יאר מלחמה פערווילדעטע סאלדאטן. מען האט גערעכענט, אז דאס איז נאר א צייטווייליגע ערשיינונג. די ארמיי איז נאך וועניג ארגאניזירט, עס איז אין איר נאך זעהר א גרויסער טייל פארטיזאנער און עס איז טאקע אזוי אויסגעקומען,-שפעטער עטליכע וואכן, אים ענדע דעצעמבער, איז אין שטאט אנגעטרעטן א פאל-קאמענע רוהע.

איך געדענק ביז איצט די נאכט פון ניי יאר. די בערדיטשעווער סטו-דענטישע יוגענט האט איינגעארדנעט א גראנדיאזן אוונט. צווישן אנדערע איז אויך אים געוועזען אויך דער שטאט-קאמענדאנט, אטאמאן אָסקילקא. ער האט געהאלטן א רעדע צו דער יוגענט פון שטאט (יידן 95 פראצ.), צוגעווינשעווט א גוט יאר און דאביי געזאגט א זעהר כאראקטעריסטישע פראזע: „Богато вас тут молодих і здорових, но богатьом з вас смерть писана, може у сами ближчи дні!"

און זעהט אויס אז די ווערטער האט ער געזאגט „בכוח הנביאה", דען שפעטער מיט פיר טעג, זונטאג דען 5-טן יאנואר, איז פארגעקומען דער בערדיטשעווער פאגראם.

אין דער פריה האבן זיך באוויזן אין שטאט די קאזאקן פון קורען סמערטי (Курень смерти). ארומגעקוקט זיך דאס ארט. זיי האבן זיך ארומגעדרייט איינצעלן און גרופפענווייז, אלע באוואפענט ביז אויף די צעהן זאגאר מיט באמבעס און האנט-גראנאטען. ארום 11 א זייגער האבן זיי זיך אנגעהויבן פאוואלי ארייננרוקן אין קלייטן, אוועקנעמען סחורה און

געבן קלעפ. אין אײן קלײט פון ~~אאפ~~ היטלאך זײנען ארײנגעקומען עטליכע קאזאקן, צונויפגערופן די פויערים פון גאס און אנגעהויבן טײלען זײ היטלאך. אין אנדערע קלײטן האבן אנגעהויבן ארבײטן די נאהײקעס און שאמפאלען. זעהענדיג דאס האבן די קרעמער אנגעהויבן פארמאכען זײערע קלײטן און זיך אפרוקען א הײם.

דאמאלט האט זיך אנגעהויבן ערשט די חתונה. אין שטאט האבן זיך באװיזן קאזאקן אויף פערד. געריטן איבער דער שטאט אין אלע ריכטונגן, און פלוצלינג װי אויף א סיגנאל האט זיך אנגעהויבן א שיסערײ.פון די ערשטע שיס זײנען געהרגעט געװארן עטליכע צענדליג ײדן.

די גאסן זײנען געװארן װי אפגעקערט, יעדער האט זיך געשטארעט בא- האלטען װי טיעפער און װי פארבארגענער. ניט אויפהערענדיג די שיסערײ האבן די קאזאקן אנגעהויבן זיך ארײנרײסן אין די הײזער. זײ האבן אויס- געבראכן די טירן, אויפגעריסן זײ מיט גראנאטען, אין שטוב געשלאגען, געהרגעט, געזוכט געלט און זאכען, געפאדערט קאנטריבוציע, דאבײ װידער געשלאגן, געדראהט הרגענען. הי און דא געהרגעט, געשענדעט פרויען און מײדלאך; און יעדן געשלאגן, צערבלוטיגט. אװעקגעהענדיג האבן זײ מיטגענומען מיט זיך װאס זײ האבן נאר געקאנט. װאס עס איז געװעזען אונמעגליך מיטצונעמען, האבן זײ צעבראכן, פארברענט. מאנכמאל מיטגע- נומען מענשן מיט זיך, געהרגעט זײ אין גאס. מאנכע האבן זיך אויסגע- קויפט אדער גליקליך אנטלאפען. אײנעם האבן די קאזאקן מיטגענומען מיט זיך אין צוג. ערשט א 10 װיארסט פון בערדיטשעװ איז אים געלונגן ארויסשפרינגן דורך דעם פענסטער און נאר מיט גרויסער מיה און שרעק איז ער אהײם געקומען.

אויף דעם באנהויף האבן די קאזאקן פארנומען אלע ײדן, װאס האבן זיך דארט באפונדען און געהרגעט. אין אװענט איז אנגעקומען א צוג פון קיעװ. דעם האבן די קאזאקן ארומגערינגעלט, ארויסגעשלעפט זעמטליכע ײדן און געהרגעט, אײנצעלנע אויך. געמוטשעט פאר דעם טויט. נאר זעהר א קלײנער צאל ײדן איז געלונגען צו אנטלויפען. די קערפער פון די הרוגים אויף דעם באנהויף, איבער 100, האט מען צונויפגעלעגט אין װאגאנעס און געלאזט שטעהען.

ערשט שפעט אין דער נאכט איז א ביסל געשטילט געװארן דער

13743

פאגראם. נאר אויף דעם אנדערן און דריטן טאג איז געװעזן פאר אן ײדן געפערליך זיך ארומצודרעהען אין גאס, זאגאר בעטאג. הי און דא האט מען נאך געהרגעט, גערויבט און געשלאגן. 6 אזײגער אים אװענט פלעג זיך אנהויבן די נאכט אין שטאט. אלעס איז געװעזן שטיל, איבע-ראל פארמאכט, פארשלאגן און פינסטער. די נאכט-שטילע פלעגן אונטער-ברעכן נאר אײנצעלנע שיסן, ברעכן פון טירן און די ײדישע געװאלדן.

דער אטאמאן אסקילקא האט פארבאטען די צײטונגן מיטטײלען פון די געשעהענישן און זײ זײנען דערפאר ניט ארויסגעגאנגען. ער האט פאר-באטען זאגאר די זיצונגען פון שטאט-דומע. ער האט געװאלט מיט געװאלד צװינגען די באפעלקערונג צײגען, אז קײן פאגראם איז גאר ניט פארגעקומען פארקערט, די ײדן פון דער שטאט האבן געשאסן אויף אן אוקראינישן קאזאק און האבן אים טאקי געהרגעט, און די אנדערע חברים זײנע האבן ניט געמאכט, חלילה וחס, קײן פאגראם, - זײ האבן נאר באשטראפט די פארברעכער, די בערדיטשעװער ײדן. אזעלכע מעשיות האט ער ניט נאר ערצעהלט אין פריװאטע געשפרעכען, נאר זאגאר אפיציעל פובליקירט.

דעם צװײטן טאג נאך דעם פאגראם האט אסקילקא, אלס בארוהיגונגס-מיטעל, ארויסגעלאזט א באפעל. דארט האט זיך דערצעהלט די מעשה מיט דעם קאזאק, און דאבײ האט אסקילקא מודיע געװען, אז ער נעמט זיך ענערגיש זוכען די שולדיגע אין ארויסטרעטונג געגן דער אוקראינישער רעגירונג ײדן (די מערדער פון קאזאק) און מתרה געװעזן, אז בײ װידערהאלונג פון אזעלכע ארויסטרעטונג װעלען די בערדיטשעװער ײדן שװער באשטראפט װערען.

עס איז זעלבסטפארשטענדליך, אז אזא מין אויפפיהרונג פון שטאט-קאמענדאנט האט ניט געקענט דינען צו בארוהיגן די געמיטער פון בײדע צדדים. די ײדן זײנען ארומגעגאנגען װי לעבענדיגע מתים, דען זײ האבן געפיהלט בײ זיך, אז יעדער קען טאן מיט זײ װאס ער װיל און דאס די פאגראמשטשיקעס װערען ניט באשטראפט, נאר געלויבט אלס טאפפערע פאר-טײדיגער פון דער ערע פון דער אוקראינישער פאָן. די קאזאקן װידער האבן געפיהלט אין דעם באפעהל אן אויפרוף צו נײען און נאך שטארקערען פאגראם.

און פון טאג צו טאג, פון מינוט צו מינוט האט מען פון
בײדע צדדים ערװארטעט די בלוטיגע װידערהאלונג. יעדער מענש האט געפיהלט
יעדע מינוט בײ זיך דעם הויך פון דעם טויט. נאר א דאנק דער גרויסער
אפפערפולער און ענערגישער ארבעט פון דעם בורגערמיסטער ה'. דוד ליפעץ
האט זיך אנגעהויבען אביסעל צו באשװיכטיגען די געמיטער.

א גאנצע רײהע פראטעסטען צו דער רעגירונג, א קאמפאניע אין דער
קיעװער און זאגאר טײלװײז אויסלענדישער פרעסע האט געצװאונגען די רע-
גירונג אפרופען אסקילקא פון בערדיטשעװ. מיט זײן אפפאר האט ערשט אנגעהו
הויבען אײנטרעטען אביסל א רוהיגערע צײט.

אסקילקא װידער איז אפגעפארען פון בערדיטשעװ מיט זײנע געטרײען
"Курень" אפגעפארען א גאנץ שטיק אוקראינע, איבערגעלאזט נאך זיך
אש, רואינען און בלוט. װאו ער האט זיך נאר באװיזען, דארט פלעג רינען
ײדיש בלוט, דארט פלעגן ײדן פארפאלגט װערן מיט שװערד און פײער. ער
האט געטאבט? און זיך געטארעט, אז דער פאגראם אין בערדיטשעװ זאל
פארגעסען װערן, ארויסגעשרענגט װערן פון געדעכטניס דורך א גאנצער
רײהע אנדערע פאגראמען, דאס די קרבנות פון בערדיטשעװ זאלן דערטרינקט
װערן אין ים פון אלגעמײן ײדישן בלוט און טרערן. אין אונזערע ראיאנען
האט מען שוין גאר פארגעסען צײלען די געפאלענע, מען האט אנגעהויבען
צײלען די קליגליך לעבען געבליבענע.

נאך בערדיטשעװ האט זיך אנגעהויבן א רײהע נאך שטארקערע און
לענגערע פאגראמען. עס איז געװעזען א פאגראם אין זשיטאמיר. דרײ טעג
האט מען געמארדעט און א גאנצע װאך האט מען גערויבט. אנטײל אין רויב
האט גענומען די גאנצע אוקראינישע שטאט-אינטעליגענץ און די גאנצע
ארומיגע פויערשאפט, גערויבט פאװאלי, אויסגערעכענט, צוגעפארן צו
געװעלבען אויף פורען און זײ ארויסגעפיהרט. אנגעפרעגט זיך אין די בענק
די פאמיליעס און אדרעסען פון ײדן סײף-בעזיצערס, געקומען צו זײ נאך
שליסלען, אויסגעלײדיגט די סײפען. צו אײנעם גרשון בראנפמאן איז מען
אזוי געקומען נאך דעם סײף-שליסעל, כדי ער זאל ניט קענען װאס עס איז
ארויסנעמען פון דארט, צוגעשטעלט צו אים א װאך ביז מען האט אויסגע-
לײדיגט דעם סײף.

דאס זײנען געװעזן פּאגראמען פון דער רעגולערער ארמײ. נאך זײ האבן זיך אנגעהויבן נאך פיל שרעקליכערע פּארטיזאנען-פּאגראמען. גענוג איז זיך דערמאנען אין שטעטליך טשערנאביל, כאבנא, הארנאסטאיפאל, די ערטער װאס אין זײ דויערט דער פּאגראם שוין מעהר אלס צװײ יאר, די ערטער, װאס אלע ײדן האבן אין זײ נאר אײן געמײנזאמען שרעק, דעם פּאגראם-גאט סטרוק.

גענוג איז אין טשערנאביל ארויסצולאזען אקלאנג: סטרוק איז דא, ער איז 10-15 װיארסט פון שטאט, אז הונדערטער ײדישע פאמיליעס װארפען אװעק אלעס, זײערע פארמעגענס און הויבן אן לויפען װאהין די אויגען טראגן. מען לאזט זיך אין הערבסט און פריהלינג אויף פישער-לאדקעס צװישן אײז אויף דעם דניעפּר װײט ביז נאך קיעװ פאהרען, מען לויפט צו פוס און אויף פורען, מען פאלט אראן אויף דעם װעג צו באנדעס אין די הענט און מען װערט דערהרגעט, מען פרירט, מען שטארבט אין קיעװ פאר א שטיקעל ברויט, נאר אלץ אײנס לויפט מען, װײל דאס זיצען און דאס שרעקליכע ערװארטען איז נאך שװערער. פיל שרעקען האט שוין יעדער פון זײ איבערגעלעבט, פיל שױדערליכעס האבן זײ שוין געזעהען, און זײ זײנען שוין צו פיל אויסגעמוטשעט, צופיל אויסגעפלאגט אויף צו איבערלעגען, זײ קענען זיך ניט באטראכטען, זײ מוזען לויפען: זײ האבן איבערגעלעבט סטרוקס גרויסען 2-3 חדשים, דויערענדעם פּאגראם אין 1919 יאר. זײ האבן געזעהען דערטרינקען און שעכטען זײערע ברידער און פאטערס, זײ האבן געזעהען שענדען, זײערע פרויען און שװעסטער און דאס ניט אײן טאג, ניט אײן װאך, נאר גאנצע דרײ חדשים אהן אן אויפהער. אזוי האבן די סטרוקאװ-צעס געטאן מיט יונג און אלט. געטרענקט דעם 70 יאריגען רב הערר: קאנער, פארװאונדעט צום שפּיל פון דעם שטאט-קאמענדאנט אטאמאן לאזעמיוק אן אכטיאהריג יונגעלע, דעם שטאט-שוחטס בעריל, געשענדעט 12-13 יאריגע מײדע-לאך. אין א דארף אונטער טשערנאביל צעשניטען אויף קלײנע שטיקעלעך א גאנצע ײדישע פאמיליע; אפגעשטעלט שיפען אויף דעם טײך, ארויסגענומען פון זײ אלע ײדן און געטרענקט אין דניעפּר.

פסח-צײט 1919 האט סטרוקס באנדע פארהאלטען אזוי א שיף, אראפגענומען פון דעם 70 ײדן און אלע געטרענקט; געטרענקט פאװאלי, אראפגעלאזט מיט שטריק אין טײך, געלאזט זײ זיך בעטראכטען די לאגע, דערפיהלען דעם שרעק פון דעם אונאפװענדבארען טויט און דאן ערשט געלאזט דערטרינקען װערען.

נאר אײן ײדן, דעם טשערנאבילער שוחט בעריל, האט זיך אנגעגעבן אװעק-לױפען. ער איז אראפגעשפרונגן אין טײך און אפגעשװאומען געגן א האלבן װיארסט אונטער ם קױלען. נאכדעם ארױסגעשלעפט זיך מיט די לעצטע כחות אױף דעם ברעג און מיט גרױס מיה זיך צוגעבלאנקעט מיט די װעלדער א הײם.

די סצענע פון דעם טרינקען איז פארגעקומען נעבן אײנעם פון די גרױסע רוסישע מאנאסטירן . די מענכע האבן דעם ניט געשטערט ,פארקערט נאך אונטערגעהעצט די פאגראמשציקעס.

אונמעגליך איז צו ערצעהלען, אונמעגליך איז צו געדענקען און קענען אױסרעכנען די אלע שרעקליכע צופאלען, װאס האבן זיך געטראפען מיט ײדן פון יענעם ראיאן. ערשט הײנטיגן װינטער (1921) האב איך באגע-געגט פיל ײדן פון יענע ערטער. אין קיעװ האבן זײ אלע פה אחד געזאגט: רוהיג שלאפען מיר זיך אױס נאר דא אין קיעװ, דא װאו מיר שלאפען דוקא ערגעץ אין א קאלטען װינקעל אױף דעם פאל; בײ אונז האבן מיר שױן זײט 2 יאר פון א שלאף פארגעסען.און דאס איז ניט קײן פראזע, דאס זײנען ניט קײנע שײנע װערטער, דאס איז נאר א ביטערער אמת. שױן 2 יאר איז דער ײד דארט אין יענע מקומות תמיד בײ יעדער מינוט גרײט, געהרגעט , בארױבט צו װערן, ער איז אױך גרײט געװאלד צו שרײען און צו אנטלױפען.

נאר גאר זעלטענער פון די דארטיגע ײדן זײנען אזױ מוטיג, אז זײ זאלען באשליסן געהען פארטײדיגן זײער לעבען , כבוד און פארמעגן . אין 1919 יאר אנהױב זומער, נאך דעם גרױסן פאגראם אין טשערנאביל, האט זיך דארט ארגאניזירט א ײדישע זעלבסטשוץ, ריכטיגער עס האט זי ארגא-ניזירט דער יונגער ײדישער העלד ישראל לאװלער. די זעלבסטשוץ איז אין א קורצער צײט געװארן א שרעק פאר אלע פאגראמשציקעס און באנדיטן אין טשערנאבילער געגענד. רוהיגער האבן אױפגעדעכעט די ײדן, ניט מעהר זײנען זײ א לעמעלע אין װאלפס לאפעס; זײ זײנען שױן אױך א װאלף, האבן אױך צײן און קלױען און קענען זיך דארום פארטײדיגן. די ײדישע מאסען האבן יעדעס מאל ם בעסער פארשטאנען דעם בעײן פון זעלבסטשוץ, און פון טאג צו טאג איז זי געװארן צאלרײכער. ישראל לאװלער האט זיך שױן ניט נאר באגניגט מיט פארטײדיגן טשערנאביל, ער האט פארטײדיגט

דעם גאנצען ראַיאָן, ער האט נאכגעשפירט די באנדיטן װײט ביז אין זײערע שלאָפװינקעל.

ערשט אין אנהויב הערבסט, אז די דעניקינישע העלער-טײלן זײנען צוגעקומען ביז טשערנאבילער ראַיאָן זײנען די באנדעס געװארן פיל טאפפערער און אפען אנגעהויבן זיך צוגרײטן צו זײער פאגראָמנער ארבעט. די ײדישע זעלבסטשוץ איז דאמאלס געװעזען (?), זי האט נעמליך ניט געהאט קײן בכח צו קעמפען געגן דער ארגאניזירטער דעניקינישער ארמײ און צװײטענס האט זי גאר דאס ניט געװאלט טון, װײל איר אויפגאבע איז געװעזען באַקעמפען די פאגראָם-באנדעס; זאנסט אבער זײנען די מיטגלידער פון זעלבסטשוץ אן און פאר זיך, הויפטזעכליך איר אנפיהרער, געװעזען די שרעקליכסטע קאנטער-רעװאלוציאנערן. נאר גליקליכערװײזע איז דער דעניקינישער שטראם צערבראכען געװארן פאר די טויערן פון טשערנאבילער ראַיאָן. טשערנאביל איז פאקטיש געראטעװעט געװארן.

נאר לאנג האט די זעלבסטשוץ ניט געקענט שטעהען אויף איר פאסט. מען דארף ניט פארגעסען, אז דאס אלעס איז דאך פארגעקומען בײ דער ראטען-מאכט, פאר װעלכער די געזעלשאפטליכקײט איז דער ערגסטער שונא, פאר אזוי אײנעם רעכענט זי די מאכט אלײן. (?) זעלבסט פארשטענדליך, אז די אלע ארגאנען פון מאכט האבן זיך באמיהט באשרענקען דעם לײסטונגס-קרײז פון זעלבסטשוץ, צונעמען בײ איר געװער און א. װ. דאצו האבן עטליכע מאל מיליטערטײלן פון רויטער ארמײ געװאלט אין גאנצען ענטװאפענען די „זשידעס" פארשטעהט מען, אז בײ אזא מין התיחסות מצד די מאכטהאבענדע איז געװעזען זעהר שװער די ארבעט פון זעלבסטשוץ. זי האט געמוזט זיך באגרעניצען מיט ראַיאָן פון שטאט טשערנאביל.אויסער דער שטאט האבן צוריק אנגעהויבן פרײ שפאצירען די באנדעס. די רעגירונגס-פארשטעהער און מיליטערטײלען, װעלכע האבן זיך אין יענעם ראַיאָן באפינדעט, זײנען װידער געװעזען תמיד גרײט צו אנטלויפען, איבערלאזענדיג די שטאט איר אײגענעם שיקזאל.

אזוי איז איבערגעגאנגען דער װינטער 1920. פריהלינג צו האבן די באנדעס מאך שטארקער אנגעהויבן ארבעטן. דאמאלס האט זיך אנגעהויבן דער גרויסער פויליש-פעטליורישע אפפענזיװע. די שטאט טשערנאביל האבן באזעצט די פוילען מיט די אוקראַינישע פארטיזאנען אונטערן פיה-

13748

רונג פון טערעשטשענקא. דער אטאמאן טערעשטענקא האט באשלאסן נקמה צו נעמען פון ישראל לאזלער, דעם זעלבסטשוץ אנפירער. ער האט אים ארעסטירט און געבראכט צום פוילישן קאמענדאנט. דארט האט ער אים אנגעקלאגט אלס קאמוניסט. נאר ישראל לאזלער איז ניט דערשראקען געװארן. ער האט טאפּער און רוהיג זיך פארטײדיגט. ער האט געזאגט: „איך בין ניט קײן קאמוניסט, איך בין זעלבסט זײער געגנער, ניט מיט קאנטער-רעװאלוציע האב איך גע-קעמפט, נאר מיט א-זעלכע באנדיטן װי דיזער טערעשענקא, איך האב נאר פארטײדיגט מײן פאלק." אין זײנע װערטער איז געװעזן זעהר פיל קראפט און כח, אמתער כח, אזוי, אז אפילו דער פוילישער אפיצער האט געמוזט אנזעהען זײער גערעכטיקײט און לאזלען באפרײען. טערעשטשענקא האט אבער ניט אויפ-געגעבן זײן ראכע-פלאן, פארלאקט לאזלערן אויסער דער שטאט א פאר טעג שפעטער. דארט האבן אים די פארטיזאנער באפאלען און אים „ארלאזען, צעריסן אויף זײערע שװערטן. מיט דעם האט זיך געענדיגט. די געשיכטע פון טשערנאבילער ײדישער זעלבסטשוץ.

שפעטער א װאך האבן די פוילען מיט טערעשטשענקאס באנדע ביחד גע-מאכט דארט א שרעקליכן פאגראם. געהרגעט עטליכע הונדערט ײדן, געמוטשעט געפעהרליך, געהרגעט מיט שאמפאלען און נאהאיקעס, געשענדעט הונדערטער פרויען, מײדלאך, אפילו אלטע ײדענעס און קלײנע 11-12 יאריגע מײדעלאך. אויסגעפלינדערט גענצליך די שטאט און אזוי געװיטעט ביז זײ האבן פאר-לאזען טשערנאביל.

אין דער איגענער אטמאספערע פון בלוט און רויב לעבען די ײדן פון טשערנאבילער ראיאן ביז אויף הײנטיגן טאג. דעם געהרגעט, דא געראבעװעט, דעם געשלאגן - דאס איז די אײנצעלנע טעמא פון זײערע געשפרעכען און הי און דא קומט נאך צו א גרעסערע פאניקע, אן אויסטרעטונג פון א מין באלאכאװיטש א. ז. װ.

אבוב 24/8 1921.

פ. מײזעל (?).

באפלאזבטיגטער פון דער
ארכיװקאמיסיע ביים דעם
צ.י.נ.ה. לעמבערג

ניט מאַטעריאַל

13749

אָריגינעלען פֿון דער
גרויסע מאַטעריאַלן
פֿון ווילנער ...
כ.ט.ש
(1949)

פּראָטאָקאָל

פֿון באַרדיטשעווער קהלה=ראַט.

Ц.А.
К.1

о.х.

13750

פּראָטאָקאָל

פון דער געמיינשאפטליכער זיצונג פון פארוואלטונג און פרעזי-
דיום פון קהלה-ראט דעם 11-טן
פעווראל 1919 יאָר.

אנוועזנד: משערוואָנענקים, בערמאן, י.נירענבערג, גוליגימש, ליפּץ, או-
מאנסקי, קראסני, ראטטענער: פ.נירנבערג , ביליג, ראָזענבוים
יבלונסקי. אין דער זיצונג נעמט אנטייל דער באפאָלמעכטיגטער פון מיניסט
טעריום האנאפּאָלסקי.

די זיצונג עפנט דער פאָרזיצער ליפּעץ און ערקלערט די פאראָרדענונג
פון אידישן מיניסטעריום וועגן פארטיילן דאָס געלט, וועלכעס איז באקומען
געוואָרן, און וועגן אָרגאניזירן די שטיצע לויטבדעם צירקוליאר 123 פון
8-טן פעווראל. דערביי באמערקט ער, אז לויט ער פארשטעהט איז דער בא-
פאָלמעכטיגטער פון מיניסטעריום נאָר א קאָנטראָליאָר צו ארויסגעבן די
געלט-סומען און באזונדערע גרויסע פונקציעס האָט ער נים.

דער באפאָלמעכטיגטער פון מיניסטעריום האנאפאלסקי: דער פאָר-
שטעהער פון מיניסטעריום טראָגט די פאראנטוואָרטליכקייט פארדעם מיניס-
טעריום, אז די הילפס-ארבעט זאָל געהן אין הסכם מים דער פאראָרדענונג
פון מיניסטעריום. אין אויסארבעטן די פאראָרדענונג האָבן גענומען אנ-
טייל אלע אידישע געזעלשאפטליכע אָרגאניזאציעס, אריינרעכנדיג דעם נא-
ציאָנאל סעקרעטאריאט און די פאָרשטעהער פון די אידישע פארטייען. פאר
בערדיטשעוו איז אָפּגעלאָזט געוואָרן א מיליאָן רובל - פון זיי האָט איר
500,000 רובל ערהאלטן און 500,000 זיינען איבערגעגעבן דעם צענטראל-
קאָמיטעט פאר הילף די געליטענע פון די פּאָגראָמען ספּעציעל פאר אייך, אזוי
אז איר קאָנט רעכענען, אז ביי אייך געפינט זיך א מיליאָן רובל. איר
דארפט מיר ארויסגעבן אן אונטערשריפט, אז דאָס געלט וועט ווערן אויס-
גענוצט לויט דער דערמאָנטער פאראָרדענונג פון מיניסטעריום, דערביי
ווייזט אָן ה' האנאפאלסקי, אז דאָס געלט איז אסיגנירט נים אויף אומקערן
דעם שאָדן פון פּאָגראָמען, נאָר אויף באלדיגע שטיצע די געליטענע.

וועגן דער פראגע וואו צו האלטן דאָס באקומענע געלט איז באשטימט
איבערגעבן די פראגע צו באשטימען דער פארוואלטונג און דעם באפולמעכ-
טיגטן פון מיניסטעריום. דערביי איז אָנגעוויזן, אז עס דארף פארטיילט
ווערן אין עטליכע ערטער. ביז עס וועלן באשטימט ווערן ערטער דארף זיך
דאָס געלט געפינען אין דער קאסע פון דער שטאָטישער שפּיז-אופּראווע.

וועגן אָרטיגן באפאָלמעכטיגטן פון מיניסטעריום. ה' האנאפאלסקי

13751

רופט אָן דעם מיטגליד פון פאַרוואַלטונג י. נירנבערג. עס הויבט זיך אויף די פראַגע צי קאָן אַ מיטגליד פון פאַרוואַלטונג זײַן גלײַכצײַטיג באַ-פאָלמעכטיגטער פון מיניסטעריום.

נאָכן אָפּשטימען די פראַגע ווײַזט זיך אַרויס, אַז צוויי שטימען זענען דערפאַר, אַז עס קאָנען ניט פאַרײניגט ווערן אין איין פערזאָן די צוויי פאָסטנס, פיר שטימען פאַר דעם, אַז עס קאָנען זיך יאָ פאַרײניגן, 4 שטימען אָפּגעהאַלטן.

צום סוף גיט איבער דער ראַטמאַן קראַסני, אַז ער און פ. נירנבערג האָבן דערלאַנגט אַ ביטע דעם מיניסטעריום, אַז עס זאָלן געגרינדעט ווערן אין בערדיטשעוו צוויי אידישע גימנאַזיעס און איין פראָפ. שול. און אויך עס זאָל אַרויסגעגעבן ווערן אַ סובסידיע דער קהלה-פאַרוואַלטונג אויף אירע אַנשטאַלטן. צו באַהאַנדלען די פראַגע איז באַשטימט געוואָרן אויף מאָרגן צונויפרופן אַ ספּעציעלע זיצונג פון קהלה-ראַט.

די זיצונג ווערט געשלאָסן פון פאָרזיצער.

פאָרזיצער ד. ליפעץ.

סעקרעטאַר וואָלאָזשין.

ц.А
К.1

פּראָטאָקאָל.

זיצונג פון קהלה-ראַט אין בערדיטשעוו דעם 11-טן סעפּטעמבער 1919 יאָר אין טעאַטער „נאָווי מיר" אויף זיטאָמירער גאַס.

אָנוועזנד: טרגליות, באַסין, וויינגאַרטן, אשכנזי, פּינקעלשטיין, אַל. זאַק, טעסלער, אוטאַנסקי, ט. הלר, י. פעלדמאַן, סע-גאַל, פּיטסקי, ברין, ביליג, האַנדעלסמאַן, לאַדור, אפּרון, זק, ברגמן, טשערוואָנעקיס, פורמאַן, וועסס, גערשענגראַן, ראָזענבלום, שפּרינגעל, זילבערהערץ, רבלסקי, בראָנבערג, איזענשטיין, לערנער, מיט-גליד פון פאַרוואַלטונג בערמאַן.

אין דער זיצונג נעמט נישט קיין אַנטייל די בונדישע פראַקציע.

אין דער זיצונג נעמט איין אַנטייל דער מיניסטער פאַר אידישע ענינים פּ. קראַסני.

טאָג-אָרדענונג:

1/ פאָרטראַג פון מיניסטער פאַר אידישע ענינים וועגן איצטיגן מאָמענט,

2/ וועגן צוריק אויפשטעלן די אַרבעט פון דער קהלה.

פאָרזיצער: י. ברין, מיטגליד פון פּרעזידיום: אוטאַנסקי.

ביים איבערפולטן פון מענשן ערקלערט דער פאָרזיצער די זיצונג פאַר אָפן און טעלדעט, אַז אין דער זיצונג נעמט יעצט איין אַנטייל דער געוועזענער אין היגן קהלה ראַט געהילפס-פאָרזיצער און יעצט מיניסטער פאַר אידישע ענינים פּ. קראַסני.

פאָרזיצער ברין: נאָך אַ 6 חדשימדיגער הפסקה, איבער דעם דראַנג פון דער אויסערליכער מאַכט, וואָס האָט געוואָלט דאָ איינפירן אַזאַ אָרדע-נונג, וועלכע איז נים טעגליך נים לויט די היגע באַדינגונגען, נים דאָס פאָלק וויל זי און וועלכע האָט געבראַכט צו אינערליכע מלחמות און בלוט-פאַרגיסונגען וואָס דויערן נאָך ביזן היינטיגן טאָג, עפענען מיר יעצט די ערשטע זיצונג פון קהלה ראַט.

איך האָף, אַז איר, געהעריגע ראַטמענער וועט זיין איינשטימיג צו באַ-גריסן די דעמאָקראַטישע רעגירונג, ביי וועלכער אַלע בירגער וועלן זיין גלייכבארעכטיגט און וועלכע וועט אַנערקענען די אַלע מינדערליכע נאַציאָ-נאַליטעטן, וועלכע באַוואוינען אוקריינע. אָט אַזאַ רעגירונג, וועלכע וועט

אײנפירן אַזאַ אָרדענונג און װעט אונז ניט דערמאָנען אין צײט פון מאָ-נאַרכיסטישער רעגירונג, װעלן מיר באַגריסן און אונטערהאַלטן.

צום ענדע װיל איך דערמאָנען אין די טרויעריגע געשעהענישן און בלוט פאַרגיסונגען, װאָס זײנען איבערגעגאַנגען אויף אונז אידן דאָ אין אוקרײנע.

פאַר דער לעצטער צײט האָבן נאָך אײניגע עלעמענטן באַנוצט זיך מיט דעם װילדן המון פון אוקרײנע און האָבן געמאַכט אויף אידן אומבאַשרײב-ליכע פּאָגראָמען, בײ װעלכע עס איז פאַרגאָסן געװאָרן פיל אידיש בלוט.

און די אַלע געפאַלענע קרבנות פון אונזערע ברודער-אידן װעלן מיר באַעהרן זײער אָנדענקונג מיט אויפשטעהן.

דער גאַנצער זאַל װי אײן מענש, מיט אַ טרויעריגן שטילשװײגן שטעלט זיך אויף פון די ערטער.

דאָס װאָרט באַקומט דאַן דער ה' מיניסטער פאַר אידישע ענינים פ. קראַסני.

דער מיניסטער: אין אײנעם פון די שװערסטע מאָמענטן פון אוקרײ-נע בכלל און אידן בפרט, טרעט איך, אויף װעמען עס ליגט דער גאַנצער עול און פאַראַנטװאָרטליכקײט יעצט, פאַר אײך אַרויס.

איך באַגריס די ערשטע זיצונג פון קהלה-ראַט היגן, זײט די באָלשעװיקעס זײנען אַהער געקומען, אין דער בויאונג פון װעלכער איך האָב אַנטײל גענומען.

אויך דאַרף איך אײך דערמאָנען אויף דעם יעצטיגן זעהר טראַגישן מאָמענט, אין װעלכן מיר געפונען זיך, דאָך איז צו יאוש נאָך װײטאון זיך מיאש זײן טאָרן מיר ניט. איך האָף, אַז אין דער נעכסטער צײט װעלן אָנקומען פיל בעסערע צײטן פאַר די אידן דאָ.

אַרויסטרעטנדיג יעצט פאַר אײך גיב איך אײך איבערדי באַגרי-סונג פון דער רעגירונג, װאָס זי האָט מיר איבערגעגעבן פאַר די אַלע ערטער, װאו איך װעל זײן.

די רעגירונג צוזאַמען מיט די אידן טרויערט אויף די אַלע געשעהענישן און פּאָגראָמען װאָס זײנען פאָרגעקומען, און האַנד בײ האַנד מיט אײך װעט זי אָננעמען אַלע מיטלען, כדי אַרויסצופירן דאָס אידישע פאָלק פון אוקרײנע פון דער לאַגע, אין װעלכער עס געפינט זיך, און זיכערן אים זײן עקזיסטענץ, עקאָנאָמישע און פּאָליטישע.

אײדער איך װעל אַריבערגײן צו דער אַלגעמײנער לאַגע פון אוקרײנע, װעל איך אײך באַקאַנט מאַכן מיט די לעצטע ידיעות.

קומענדיג אהער, האָב איך דערפילט אַ פּאַנישע שטימונג, אַ שטי-
מונג וואָס ווערט באַשאַפן פאַר דעם אַרויסגאַנג פון איין מאַכט און אַריינ-
גאַנג פון אַן אַנדערער: ווען די אידישע באַפעלקערונג פילט זיך דאַן
נים אין קיין פעסטע לאַגע.

דערוויסנדיג זיך פון דעם, בין איך געפאָרן קיין קאַזאַטין, וואו
עס געפינט זיך די הויפּט-מיליטער מאַכט און ערקלערט איבערגעבן מיר
אויפן אָפיציעלן אופן וועגן דער איצטיגער לאַגע, כדי דערמיט באַקאַנט
צו מאַכן די בערדיטשעווער קהלה, ווייל עס איז נישטאָ קיין שום נויטווענ-
דיגקייט, אַז די באַפעלקערונג זאָל גאָרנים וויסן, וואָס דאָס קאָן דינען אַ
באָדן פאַר פּאַלשע , נים קיין קלאָרע ידיעות. דאַן האָט מען מיר דאָרט
ערקלערט, אַז די לאַגע אויף דער ליניע קאַזאַטין-בערדיטשעוו איז אַ זי-
כערע. עס קומטן יעצט נאָר פאָר אַ איבערגרופּירונג פון איינינע טיילן צו-
ליב דעם, וואָס דער פראָנט האָט זיך איבערגערוקט, צווישנס יעצט קומט
נים פאָר קיין שום שלאַכט מיט דעניקינען, און ווען ער וועט אָנהויבן
אָנגרייפן אויף אונז, וועט ער באַגעגענען אַ געהעריגן ווידערשטאַנד. איך
מעלדע איך וועגן דעם, כדי איר זאָלט זיך נים געפינען אין נעכטיגער
פּאַנישער אַטמאָספער.

זייענדיג ערווייטערט און אָפגעריסן פון בערדיטשעוו, איז נים
איינמאָל ערוועקט געוואָרן אויף די זיצונגען פון דער רעגירונג די פראַ-
גע פון בערדיטשעוו.

די פראַגע, איינגנטליך, האָב נים איך ערוועקט, נור זי איז ערוועקט
געוואָרן דורך די אַנטיסעמיטישע עלעמענטן, וואָס האָבן געזאָגט: אָט איז
פאַראַן אַ גרויסע אידישע שטאָט, וואָס באַציהט זיך מיט שנאה צו דער או-
קראַינישער רעפּובליקאַנער רעגירונג און קעמפט אויך מיט איר.

נים האָבנדיג קיין מעגליכקייט זיך דערוויסן וועגן דער ווירקליכער
לאַגע אין בערדיטשעוו, בין איך דאַמאָלסט געשטאַנען אויף אַזעלכן שטאַנד-
פּונקט, אויף וועלכן עס איז אויך געשטאַנען די גאַנצע רעגירונג.

איך האָב ערקלערט: איך ווייס נים צי איז ווירקליך די זאַך
אַזוי, אָדער נים, איך ווייס נים צו קעמפען באמת די ברייטע אידישע
מאַסן אין בערדיטשעוו מיט אוקריינע, אָבער ווען דאָס זאָל אַזוי זיין,
וואָלט דאָס געווען נאַטירליך און מעגליך און אין דעם מאַקע איז די
גאַנצע טראַגעדיע פון אוקריינע. איך בין אליין געווען אין בערדיטשעוו
בא דער איבערקערעניש פון נאָך דעם העטמאַן, און די בערדיטשעווער באַ-
פעלקערונג איז געווען די צווייטע, וואָס איז באַלד געקומען צו הילף

דער רעפובליקאנישער ארמי".

בערדיטשעוו איז געווען די צווייטע שטאט וועלכע איז אויפגעלטאנען געגן דעם העטמאן און דאס איז געווען דער איינציגער סימפטאם וועגן זייער באציהונג צו דער אוקראינישער רעפובליק. אלע פארטייען זיינען געווען געגן די באלשעוויקעס און קיין שום פלאץ איז נים געווען דארט צום באלשעוויזם. דאך נים קוקנדיג אויף אזא באציהונג, וואס בארדיטשעוו האט באוויזן, איז פארגעקומען דארט אין באוואוסטן טאג 15 יאנואר א פאגראם.

אט אין דעם, האב איך באטאנט ליגט די גרעסטע טראגעדיע פון דער אויפלעבונג-פון דער אוקראינער מלוכה, וועלכע מען דארף אויסמארצלען פון איינוועניג און אויסווייניג. אויב דארט איז ווירקליך געווען אזעלכע עלעמענטן וואס האבן געקעמפט, האבן זיי נים מיט די רעפובליקאנער געקעמפט נאר מיט די וואס טראגן אויף זייערע שווערדן פאגראמען. זיי האבן געקעמפט נאר מיט די, וועלכע אויף א אפיציעלן אופן קעמפן פאר דער רעפובליקאנישער רעגירונג און אין פראקטישן זין געגן אוקראינע, און דאס זיינען די וואס מאכן פאגראמען. אט אזוי האט אויך פארשטאנען די אוקראינישע רעגירונג. די אוקראינישע רעגירונג וועלנדיג בויען די מלוכה אויף יסודות פון גלייכבארעכטיגונג פון אלע פעלקער, האט נים געהאט קיינע מעגליכקייטן פארווירקליכן דאס.

זייענדיג שטענדיג פארפאלגט און פארייאגט פון אוקראינע קיין גאליציע און פון דארט צוריק ארויסגעטריבן דורך די פאליאקן, האט זיך די רעגירונג געפונען אין א מאכטלאזן צושטאנד און האט נים געהאט די מעגליכקייט געבן אפילו אן ענטפער אויף פיל קלענערע פראגן ווי די פאגראמען. געפינענדיג זיך פון זיין אין אזא לאגע און פון דער צווייטער זייט אין שטענדיגער אטמאספער פון פאגראמען, האט זי נים געקאנט שאפן א טערערע גינסטיגע אטמאספער פארמאיר. די אידן, אבער, וועלכע זיינען ערשטנס די מערהייט אין שטאט און שטעטלאך און צווייטנס פארנעמען זיי אין אוקראינע פארשידענע עקאנאמישע פאזיציעס אין האנדל און אין דער מלוכה, וועלכע זיינען איינער פון די גרעסטע פאקטארן, קאנען נים בלייבן אויסבאשטימט און נים וויסנדיג דעם פאליטישן וועג אויף וועלכן זיי דארפן געהן. איך מוז אייך יעצט זאגן מיט וועטען די אידן דארפן פארבינדן זייער גורל. ווען מיר שטעלן אנידער די אלע קעמפענדע יעצט כחות: אוקראינישע רעפובליק, באלשעוויקעס, דעניקין, דארפן מיר ענטפערן, נעמענדיג אין אכט די גאנצע היסטאריע פון דער ענטוויקלונג

פון אונזערע עקאנאמישע און קולטורעלע פאזיציעס דא, אז אונזער גורל ווילנדיג צו נים ווילנדיג, איז פארבינדן מיט די, וועלכע קעמפן פאר זייער זעלבסשטענדיגקייט. נים מיט די באלשעוויקעס, וואס פארניכטן אלץ און קיין ארדענונג קאנען זיי נים אויפשטעלן קאנען מיר זיך פארבינדן. דער באלשעוויזם איז נאך א פריצייטיג קינד, וועלכע רעזולטאטן מיר זע-הען שוין פאראויס, אז ער קאן נים יעצט פארווירקליכט ווערן און מוז סוף סוף פאלן. און דארום איז נים מעגליך מיט אים זיך צו פארבינדן; פון דער צווייטער זייט געהט די רעאקציע-דעניקין, און דא דארפן מיר אייך מעלדן, אז די רעאקציע טראגט מיט זיך א געפאר נים נאר פאר אונ-זערע בירגערליכע רעכט, נאר פאר דעם עצם עקזיסטענץ פון דעם אידישן פאלק. די רעאקציע וועט געוויס ערוועקן פיל אויפשטאנדן פון דעם אוקריי-נישן המון, וועלכע קאנען פארשווענקן, פארפלייצן די אידן. דארום נים די עקאנאמישע און נאציאנאלע אינטערעסן ערלויבן אונז געהן מיט אים.

אויף אזא אופן בלייבט אונז צו באשליסן - מיט וועמען דארפן מיר געהן? ווארום נייטראל קאן מען נים בלייבן.

אס זאגי בלייבט פאר אונז איין וועג - מיט די אוקריינער, ווייל די אוקריינישע באוועגונג איז נאהענט לוים אירע נאציאנאלע או-פנים צום גורל פון די אידן. נאך 300 יעריגע פארפאלגונגען און רעאקציע איז דאך נים געלונגען די רוסיפיקאטארן אויסצוווארצלען דעם נאציאנאלן געפיהל פון די אוקריינער און דאס קאנען מיר אידן פארשטעהן. דארום איז די אוקריינישע באוועגונג פיל מער פארבינדן מיט דעם גורל פון די אידן און אויב די לאגע איז אזוי, איז דאן נישט קיין אנדער וועג ווי צוזאמען מיט די אוקריינער אויפבויען די רעפובליקאנישע מלוכה דא אין אוקריינע. צו דעם וועלן מיר קומען אויב נים יעצט איז שפעטער, מיט געוויס א פארשפעטיגונג; וואס פריער מיר וועלן זיך פארבינדן מיט די אוקריינער, אלץ לייכטער וועט אונז זיין צו מאכן א סוף צו די פאגראמען. איינצייטיג מיט דעם דארפן די אידן וויסן דעם מהות פון דער רעגירונג וועלכע באשטעהט פון די אקטיווע כחות, וואס בויען אויף די אוקריינישע מלוכה. די דעקלאראציע מיט וועלכער די רעגירונג האט זיך געווענדעט צו די אידן אין קאמענעץ-פאדאלסק, דאס איז דער ערנסטער ווילן פון איר בנוגע צו די אידן. איין זאך איז בולט יעצט בא דער רעגירונג: צוזאמען מיט די אידן און די איבעריגע פעלקער - בויען די רעפובליקאנישע מלוכה, אדער אויף חרבונות פון די אידן. פאלן, סיי אין נאציאנאלן פון פאליטישן זין. איינער פון די אויפבויער פון אוקריינע - פעטלורע און זיין ווענ-

דונג צו דער ארמײ זאָגט קלאָרע װערטער: אָדער אוקראַינע אָן פּאָגראָמען,
אָדער פּאָגראָמען אָן אוקראַינע. אָדער אוקראַינישע רעגירונג מיט גלײכבארעכ-
טיגונג פאַר אַלע פעלקער אָדער־אײנגאַנצן רואינירט װערן. און ער פאַר-
זאָגט דער ארמײ מאַכן אַ סוף צו די פּאָגראָמען, װעלכע שטערן דער אויפ-
בויאונג פון דער מלוכה. די גאַנצע פאַראַנטװאָרטליכקײט לעגט טרויף אויף
די קאָמאַנדירן. הײנט האָט דער הויפּט־קאָמאַנדיר קראַוזע, לויט מײן פאָ-
דערונג, זיך געװענדעט צו אַלע קאָמאַנדירן הרגענען אויפן אָרט די אַלע,
װעלכע מאַכן די פּאָגראָמען, און פון הײנט אָן זאָל מען מער ניט הערן פון
פּאָגראָמען.

אויך האָבן מיר צוזאַמען טעלעגראַפירט דעם אַטאַמאַן־פּעטליורא און
דעם פּרעמיער מיניסטער מען זאָל איבערגעבן קראַוזע די דיקטאַטור פון
צו קעמפן מיט די פּאָגראָמען און ער װעט אָננעמען די שטרענגסטע מיט-
לען געגן די טײלן פון דער ארמײ, װעלכע קאָנען ניט זיכערן דעם רוה
און עקזיסטענץ פון דער אידישער באַפעלקערונג.

מײן יעצטיגע ראָל איז ניט צו פאַרטײדיגן די רעגירונג, נאָר דאָך
מוז איך זאָגן, אַז אין די פּאָגראָמען נעמט די רעגירונג קײן אָנטײל ניט.
איך װעל אײך ערצעהלן אײן פאַקט, װעלכער קאָן אין אַ געװיסער מאָס באַ-
שטעטיגן.

זײענדיג אין ראָװנע, װי אין זײט זענען מיר געװען געיאָגט פון די
באָלשעװיקעס און פון דער צװײטער זײט איז שוין אונז באַװאוסט געװען,
אַז די פּאָליאַקן גרײפן אָן, איזגעװען דאַן אַ קלײנער טײל פון זשאַנדאַר-
מען, װעלכע האָבן באַװאַכט און פאַרהיט די רעגירונג. בײם אָפּפאָרן פון
ראָװנע איז געקומען צו דער רעגירונג אַ דעלעגאַציע פון דער אידישער
קהלה און געפרעגט: אויף װעמען לאָזט איר אונז איבער? מיר זײנען דאָך
ניט זיכער מיט אונזער לעבן. די רעגירונג האָט דאַן געענטפערט: מיר
קאָנען ניט איבערלאָזן די לעצטע שטאָט ראָװנע מיט איר 30 טויזנט באַ-
פעלקערונג אויף הפקר און ניט זיכערן מיטן לעבן און עס איז אָנגענו-
מען געװאָרן אַ באַשלוס: איבערלאָזן אין ראָװנע די זשאַנדאַרמען און אָפּ-
פאָרן אַלײן און אַ שום װאַך. דער פאַקט איז פאַרשריבן געװאָרן אין די
פּראָטאָקאָלן און װעט זײן אַן עדות פאַר דעם װעלט־טריבונאַל.

דערנאָך האָב איך באַקומען אַ בריװ פון דער ראָװנער קהלה, אַז אַ
דאַנק דער װאַך, װאָס איז איבערגעלאָזט געװען, איז דער ארויסגאַנג פון
דער מאַכט און דער אַרײנגאַנג פון דער אַנדערער איבערגעגאַנגען אָהן

פארגיסונג פון אַ"ן טראָפּן בלוט.

יעצט לויט דער אויפפאָדערונג פון דעם מיניסטער פאַר אידישע ענינים ווערט אָרגאַניזירט אַ ספּעציעלער קאָרפּוס צו קעמפן מיט די פּאָגראָמען אין וועלכן עס גייען אַריין די זיכערע עלעמענטן בראש פון באַגאַצקין, אויף וועלכן עס קאָנען עדות זאָגן די זשיטאָמירער איינוואוינער, און די רעזול־טאַטן זעהען מיר שוין אין פּאָדאָליע, וועלכע געפינט זיך אין זיין רשות.

איינציטיג איז אָרגאַניזירט געוואָרן אַ מלוכה-אינספעקטאָר, וועלכער האָט שוין אין איי ניגע ערטער, לויט די ידיעות וואָס מיר האָבן, געהרגעט די פּאָגראָמשטשיקעס און שטעלט זיך ניט אָפּ פון צו קעמפן מיט זיי מיט אַרטילעריע. פריער מיטצוויי וואָכן איז אַרויסגעגעבן געוואָרן אַ געזעץ, וועלכער גיט דעם הויפּט-אינספעקטאָר דיקטאַטאָרישע מאַכט. אויך איז אָנגענומען געוואָרן, אַז אין די שטאַבן פון די אַרמייען זאָלן זיין אידן, כדי זיי זאָלן באַציטנס מעלדן וועגן דעם, וואָס עס קומט פאָר בנוגע אידן.

גיבנדיג אייך אַ קורצן איבערבליק, זאָג איך, אַז די רעגירונג שטעהט פעסט אויף דעם יסוד פונם אוניווערסאַל פון דעם 9 יאַנואַר וועגן אויטאָנאָ־מיע.

עס איז שוין באַשטעטיגט געוואָרן דער געזעץ וועגן די קהלות, לויט וועלכן עס געהן איבער צו איר אַלע אידישע ענינים און בילדונג. איינציי־טיג ווערט דורך דער רעגירונג אַסיגנירט געוויסע סומען געלט אויף אויפ־צושטעלן די אידישע אַנשטאַלטן. די רעגירונג ערוואַרטעט שוין דעם טאָג, ווען עס זאָל צונויפגערופן ווערן די אוקראַינישע גרינדונגס-פאַרזאַמלונג און איינציטיג אויך די אידישע. דאָס אידישע מיניסטעריום אין דער הינ־זיכט גרייט צו אַלע פאָרבערייטונגס-אַרבעטן: די רעגירונג, זאָגט דער מיניס־טער, וועלכע שפּאַרט זיך אָן אויף די ברייטע שיכטן פון דעם פאָלק, איז זיך אויך סומך אויף די אידן אַלס אַן עלעמענט פון דעם האַנדל.

דער נײַ באַשטימטער פרעמיער מיניסטער מאַזעפּאַ האָט באַקומען אַ בריוו פון דער דירעקטאָריע, אַז די מלוכה דאַרף געבויט ווערן אויף דעמאָקראַטי־שע יסודות. ערשט יענע וואָך זיינען דריי אידישע פאָרשטעהער באַשטימט געוואָרן אויף פאַראַנטוואָרטליכע פּאָסטנס, צוויי אַלס געהילפס-מיניסטאָרן, פאַר אַרבייט און איינער אַלס הילפס-מיניסטער פון ווירטשאַפט, וועלכעס האָט אַ גרויסע באַדײַטונג פאַר די אידישע אַרבעטער און הענדלער; אין רשות פון אידישן מיניסטעריום געפינען זיך נאָך וויכטיגע פּאָסטנס.

דער מיניסטער ענדיגנדיג ווענדעט זיך צו דער פאַרזאַמלונג: ניט קוקנדיג אויף די פּאָגראָמען, וואָס אָרגאַניזירן די רעאַקציאָנערע עלעמענטן,